

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”I'm gonna choose my destiny”

Nuorten seinättömän työpajan vaikutusten arviointi

Tiina Juutilainen

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma YAMK (90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 04 / 2014

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tiina Juutilainen	Sivumäärä 64 ja 6 liitesivua
Työn nimi "I'm gonna choose my destiny" – Nuorten seinättömän työpajan vaikutusten arviointi	
Ohjaava opettaja Merja Kylmäkoski	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Akaan kaupungin nuorisopalvelut ja Urjalan kunnan sivistyspalvelukeskus	
Tiivistelmä <p>Tämän arviointitutkimuksen tavoitteena on arvioida nuorten seinättömän työpajan vaikutusta nuoreen. Vaikutusten mittaamisen sijaan tutkimuksessa kuvailtiin nuorena tapahtuvia muutoksia tehostetussa ohjauksessa ja niitä muutostekijöitä, jotka mahdollistavat muutosten syntymistä. Realistisen arvioinnin kautta selvitettiin, mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa? Prosessien piilossa olevien vaikutusten esittäminen määrällisten vaikutusten rinnalla mahdollistaa toiminnan merkityksellisyyden perustelua paikallisella ja yhteiskunnallisella tasolla.</p> <p>Case-esimerkkeinä toimineet Nuorten Ykspajat ovat seinättömiä työpajoja 15–28-vuotiaille ja toimivat Akaassa ja Urjalassa osana kunnan nuorisotyötä. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Toimintamuotoina ovat yksilö- ja palveluohjaus. Tavoitteena ovat sosiaalinen vahvistuminen nuoren ehdoilla niin, että tuetaan tekemällä oppimista ja elämänhallinnan taitoja, sekä omien mielenkiinnon kohteiden löytymistä koulutus- ja työelämässä.</p> <p>Arviointitutkimuksessa haastateltiin 13 Ykspajan asiakasta, jotka lähes kaikki olivat parhaillaan mukana tehostetussa ohjauksessa. Haastattelu tehtiin fenomenologis-hermeneuttisena teemahaastatteluna toiminnallisin menetelmin. Menetelmä mahdollisti nuorten omien kokemusten kuulemisen toiminnasta. Haastattelujen lisäksi aineistoa kerättiin nuorisoneuvojien workshoppeista, Ykspajojen asiakaspalautteista ja toimintaraporteista vuodelta 2013.</p> <p>Haastatteluun osallistuvista nuorista jopa 77 prosentilla oli 2. asteen tutkinto. Kaikista Ykspajan nuorista vuonna 2013 tutkinto oli noin 39 prosentilla. Vaikuttavuuden arvioinnissa ilmeni, että myös tutkinnon suorittaneet työttömät nuoret tarvitsevat ohjausta ja tukea työ- ja koulutuselämän kysymyksissä. Tänä päivänä huolta kannetaan pelkän peruskoulun varassa olevista työttömistä tai tutkinnon keskeyttävistä nuorista. Tutkinto ei poista nuoren hämmennystä työttömyyden kohdatessa. Lisäksi havaittiin, että tutkinnon ja armeijan suorittaneiden työttömyys kasvaa helposti liian pitkäksi ennen palveluun ohjautumista. Vaarana on arjenhallinnan haasteiden syveneminen ja sitä kautta tehostetun ohjauksen pidentyminen.</p> <p>Lähes kaikki haastatteluun osallistuneet nuoret olivat osallistuneet TE-palvelun kautta työkokeiluun ja totesivat, ettei sinne olisi ehkä tullut lähdettyä itsenäisesti ilman Ykspajan apua. Nuorten mielestä työkokeilu toi tärkeää työkokemusta ja arjen rytmiä. Ohjaustilanteiden ja työkokemuksen yhteisvaikutuksena nuoret kokivat määrätietoisuuden, itsenäisyyden ja itseluottamuksen kasvaneen Ykspajan ohjausprosessin aikana. Haastateltavien mielestä oli tärkeää tulla kuulluksi omana itsenään. Nuorisoneuvoja ymmärsi ja välitti ja antoi aikaa omien päätösten tekemiseen.</p> <p>Laadullinen vaikutusten arviointi tulisi ottaa mukaan arjen työhön. Kehittämisehdotuksena nähdään, että arviointitutkimuksessa toteutettu teemahaastattelu sopii hyvin loppuarvioinnin tekemiseen. Loppuarvioinnin kautta mahdollistuvat nuorisoneuvojan ja nuoren itsetarkastelu ja voimaantumisen. Tämän lisäksi se antaa arvokasta tietoa niistä muutostekijöistä ja resursseista, joiden avulla muutokset nuoren elämässä tapahtuvat. Jatkoarviointitutkimuksena ehdotetaan, että seinättömän työpajan vaikuttavuutta nuoreen arvioitaisiin kaksi vuotta tehostetun ohjauksen jälkeen realistista arviointia hyödyntäen. Täten selviää, mitkä ovat toiminnan pitkäaikaiset vaikutukset ja miten ne eroavat näistä tuloksista.</p>	
Asiasanat realistinen arviointi, vaikuttavuus, kehittäminen, työpaja, nuoret, kokemukset	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Master's degree in NGO and Youth Work

ABSTRACT

Author Tiina Juutilainen	Number of Pages 64+6
Title "I'm gonna choose my destiny" – The evaluation of the effects of the wall-less youth workshop	
Supervisor Merja Kylmäkoski	
Subscriber and Mentor The City of Akaa/ Youth Service and The Town of Urjala/ Education Office	
<p>Abstract</p> <p>The aim of this research is to evaluate how a wall-less youth workshop impacts the youth. The meaning was to describe the occurring changes in the youth with intensive guidance and those mechanisms that enable changes to emerge. The realistic evaluation clarified what works for whom and in which circumstances? The meaning of this activity can be argued locally and socially when qualitative and quantitative effects are combined.</p> <p>Nuorten Ykspaja's, which function as the case studies, are wall-less workshops for the youth between ages 15 and 28. Workshops operate as voluntary services at Akaa and Urjala and they are also a part of municipality youth work. The forms of activity are individual guidance and service guidance. The aim is to socially empower the youth in their own terms by supporting learning and life management skills and find interests in education and working life.</p> <p>In the evaluation research 13 of the customers of Ykspaja were interviewed and almost every one of them were currently participating in intensive guidance. Interviews were executed as functional theme interviews. This method enabled hearing the youths' own experiences from the activity. The materials were also gathered from the workshops of youth counsellors', the feedback of Ykspaja's customers and the action reports from 2013.</p> <p>Much as 77 percent of the youth who participated the interview had a degree in secondary education. Of all the Ykspaja youths approximately 39 percent of them had a degree in 2013. When evaluating the effectivity, it turned out that unemployed graduated youth need guidance and support with job and education questions. Today we only care and are concerned about unemployed youth who have only been in grade school or have suspended their degree. The degree does not remove the confusion of the youths when they become unemployed. Furthermore, unemployment period will get too long for the youths who already have a degree or have their military service completed. The risk is that managing everyday life gets too difficult to handle and because of the fact that intensive guidance only gets longer.</p> <p>Almost everyone who took part in the interviews had participated in trial work via TE-services. They out stated that without the help of Ykspaja, they would not have attended the trial work. The youths thought that trial work gave them valuable work experience and rhythm for the everyday life. As the combined effects of guidance and work experience, the youth felt their determination being increased and the growth of their self-confidence and independence while participating in Ykspaja. The youths that were interviewed thought that it was very important to be heard as themselves. The youth counsellor understood, cared and gave time to make their own decisions.</p> <p>The effects of qualitative evaluation should be included in everyday work. A development proposal could be that the theme interview held in evaluation research is suitable for the final evaluation. In the final evaluation, a youth counsellor and the youth can look at themselves and feel empowered. In addition it gives valuable information about those mechanisms and resources which help to enable the life changes of the youngsters. It is proposed that as a further evaluation of the research, the effectiveness of a wall-less workshop for the youth would be evaluated two years after the intensive guidance using a realistic evaluation. This shows which the long-lasting effects of the activity are and how they differ from these results.</p>	
Keywords realistic evaluation, effectiveness, developing, workshop, young people, experiences	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VAIKUTUSTEN ARVIOINTIA SEINÄTTÖMÄSSÄ TYÖPAJASSA	6
2.1 Seinätön työpaja – matalan kynnyksen koulutus- ja työelämänohjaus	8
2.2 Realistinen arviointi muutosten esittäjänä	11
2.3 Arvioinnin perustana ohjelmateoria	15
3 KEHITTÄMISTYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	16
3.1 Arvioinnin vaiheet	16
3.2 Nuorten haastattelut kokemusten kuvaajina	21
3.3 Teemoittelusta sisällön erittelyyn ja analysointiin	28
4 ASIAKKUUDEN TAUSTAT JA TARPEET	30
4.1 Asiakkuus ja ohjelmateoria	30
4.2 Tarve ohjaukseen taustasta huolimatta	32
5 KOHTI MUUTOSTA – SOSIODYNAAMINEN OHJAUS VOIMAVARANA	36
5.1 Ohjelmateorian jäsentäjänä tehostetun ohjauksen prosessi	36
5.2 Asiakkaaksi seinättömään työpajaan	39
5.3 Tekemällä oppiminen ja kokonaisvaltainen ohjaus	42
6 MUUTOS	48
6.1 Vaikutukset ja vaikuttavuus ohjelmateorian jäsentäjänä	48
6.2 Sisäiset ja ulkoiset muutokset	49
6.3 Vaikutusten siivittäminen tavoitteisiin	52
7 NUORI TARVITSEE TUTKINNOSTA HUOLIMATTA TUKEA JA OHJAUSTA	54
8 LAADULLISTEN VAIKUTUSTEN ESITTÄMINEN ARJEN TYÖSSÄ	58
LÄHTEET	61
LIITTEET	65
Liite 1. Tiedote ja suostumus tutkimukseen osallistuvalla	
Liite 2. Aikajana	
Liite 3. Tuki- ja palveluverkosto	
Liite 4. Esimerkki teemoittelusta ja sisällön erittelystä	
Liite 5. Loppuarvioinnin prosessi teemakysymyksiin	

1 JOHDANTO

Tämä seinättömän työpajan vaikutusten arviointi on jatkokehitystyötä vuonna 2012 valmistuneeseen Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhöni, jossa kehitettiin Nuorten Ykspajaan verkkopalvelu yksilövalmennuksen tueksi. Nuorten Ykspajat toimivat osana Akaan kaupungin ja Urjalan kunnan paikallista nuorisotyötä. Urjalan kunnassa nuorisoneuvojana työskennellessäni minulla on ollut mahdollisuus opintovapaani ansiosta kehittää seinättömän työpajatoiminnan arviointia sisäisesti, jossa case-esimerkkinä toimivat Nuorten Ykspajat.

Ykspajojen työntekijöillä on tarve perustella seinättömän työpajan merkittävyyttä ja sen myötä laatua paikallisesti ja yhteiskunnallisesti. Kuntasektorilla on hyvä tuoda esiin palveluiden ns. pehmeitä arvoja ja merkityksiä asiakkaiden näkökulmasta tulostavoitteiden ja taloudellisten säästöjen rinnalle. Tämän lisäksi itseään ja työtänsä arvostava työntekijä pohtii työtään ja toimintaansa kriittisesti. Itsetutkimus ja siihen liittyvä itsetuntemus on jatkuva prosessi, jossa tarkistetaan itsestäänselvyyksinä pidettyjä oletuksia (Peavy 2006, 8). On hyvä aika ajoin tarkistaa, tuottaako tekemämme työ niitä vaikutuksia, joita paikallisesti ja yhteiskunnallisesti odotetaan.

Arvioinnissa kuullaan nuorten ääntä ja heidän kokemuksiaan seinättömän työpajan vaikutuksista heidän elämäänsä sekä siihen, mitkä tekijät heidän mielestään mahdollistivat vaikutusten syntymisen. Kyseessä on aiempaa teoriaa syventävä tapaustutkimus, joka toteutetaan realistista arviointia hyödyntäen. Tarkoituksena on vastata kysymyksiin: mikä seinättömässä työpajassa toimii, kenelle ja missä olosuhteissa?

Realistisen arvioinnin keskeiset käsitteet ovat mekanismi, konteksti ja tulos (Pawson & Tilley 2004, 6), joita tässä arviointitutkimuksessa kutsun muutostekijöiksi, ympäristöiksi ja muutoksiksi. Ympäristö pitää sisällään yhteiskunnan, nuoren oman sosiaalisen ympäristön, tehostetun ohjauksen prosessiympäristön sekä muutosympäristön. Näiden ympäristöjen sisällä tehostetun ohjauksen muutostekijät saavat aikaan muutoksia nuoren elämässä. Vaikutusten arvioinnin mittaamisen sijaan kuvailen nuorissa tapahtuvia muutoksia ja siihen vaikuttavia muutostekijöitä. Aiempiana teoriana toimii

realistiselle arvioinnille tyypillinen ohjelmateoria, joka kuvaa ennakko-oletustamme siitä, miten palvelu toimii ja miten se vaikuttaa.

Arviointitutkimus on toteutettu hyödyntäen nuorten haastatteluaineistoa, nuorisoneuvojen workshop-työskentelyn aineistoa, Nuorten Ykspajojen vuosittain kerättyä asiakaspalautetta ja toimintaraportteja vuodelta 2013. Seinättömän työpajan asiakkaista haastateltiin 13 nuorta, joista yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat parhaillaan toiminnassa mukana. Yksi nuorista oli siirtynyt seurantaan. Haastattelu toteutettiin fenomenologis-hermeneuttisena teemahaastatteluna käyttäen hyödyksi toiminnallisia menetelmiä. Näiden kaikkien aineistojen kautta ohjelmateoria syventyy ja tulee inhimilliseksi ja ymmärrettävämmäksi. Ohjelmateorian syventymisen kautta voidaan kehittää toimialaa läpinäkyväksi ja laadukkaammaksi palveluksi. Työn ovat tilanneet Akaan kaupungin nuorisopalvelut ja Urjalan kunnan sivistyspalvelukeskus.

2 VAIKUTUSTEN ARVIOINTIA SEINÄTTÖMÄSSÄ TYÖPAJASSA

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry otti syksyllä 2013 kantaa työpajatoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointiin. Työpajatoimintaa kohtaan on monenlaisia odotuksia riippuen aina siitä, mistä näkökulmasta asiaa katsoo. Nuorisotyön näkökulmasta työpajan kautta ”vahvistetaan nuoren minuutta, sosiaalista vahvistumista ja omatahtista yksilöllistä kasvua, mutta samalla tuetaan taitoja, yleisiä työelämäntaitoja, sekä ryhmässä toimimisen valmiuksia”. Opetustoimi katsoo työpajojen työtä koulupudokkuuden ehkäisyn näkökulmasta. Sosiaalitoimen näkökulmasta työpajoilla selvitetään arjen hallinnan ongelmia ja vahvistetaan työelämäntaitoja. Työhallinnon näkemys työpajatoiminnalle on ammattialan selkiytyminen ja taitojen oppiminen. Eri hallinnonalojen tavoitteiden ja odotusten näkökulmasta ei toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta voida mitata ”pelkästään perinteisillä mittareilla eli työhön ja koulutukseen sijoittumisina”. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2013a.)

Tapio Kuure (2014a, 12) toteaa, että vaikutuksesta puhutaan, kun arvioidaan yksilöiden ja toimenpiteiden tasoa, kun taas vaikuttavuudesta puhutaan järjestelmien ja yhteiskunnan tasolla. Vaikutus ja vaikuttavuus liittyvät toisiinsa, kun niitä tarkastellaan

kokonaisuutena (emt., 12). Kuure (2009, 15) esittää, että vaikuttavuuden arvioinnissa on ensin kysyttävä, miten toiminnassa pystytään vastaamaan nuoren palvelutarpeisiin ja miten toiminta vaikuttaa hänen elämäänsä. Tämän jälkeen voidaan arvioida työpajan oman toiminnan vaikuttavuutta ja vaikutukseen nuorten palvelujärjestelmässä ja lopulta laajemmin lainsäädännössä ja nuorisopolitiikassa (emt., 15).

Näkemykseni mukaan seinättömän työpajatoiminnan vaikutusten arviointia realistisen arvioinnin näkökulmasta ja nuoren subjektiivisista kokemuksista käsin on tutkittu hyvin vähän. Sen sijaan realistinen arviointi on tutumpaa sosiaali- ja terveystieteillä. Usein vaikutusten arvioinnissa käytetään mittareita. Kun halutaan nuoren omia kokemuksia siitä, miten seinättömän työpajan toiminta häneen vaikutti ja millaisia muutoksia hän koki omalle elämälleen tapahtuneen, hänen omat tarinansa ovat avainasemassa.

Fyysisen työpajatoiminnan vaikuttavuutta on mitattu Pajaverkko-projektin kautta. Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian hallinnoima Pajaverkko-projekti (2008–2010) on toteuttanut tutkimuksen nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuuden arvioinnin ulottuvuuksista. Tutkimukseen osallistuivat Helsinki, Karkkila, Kerava, Nurmijärvi ja Porvoo. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli arvioida projektin vaikuttavuutta, joka myöhemmin laajeni koskemaan yleisellä tasolla koko työpajakentän vaikuttavuuden arviointia. (Emt., 2.) Tutkimuksen tuotoksena syntyi esimerkki siitä, millä eri tasoilla, aineistoilla ja mittareilla vaikuttavuuden mittaamista voidaan lähestyä. Toiminnan vaikutusta nuoriin kuvattiin vaikuttavuuden tasolla 1. Odotettuina tuloksina ovat nuoren persoonallinen vahvistuminen, nuoren ammatillisten taitojen kehittyminen ja elämänhallinnan vahvistuminen. Onnistumisen kriteereinä ovat nuoren kehitys työpajatoiminnassa määriteltujen tavoitteiden näkökulmasta. Arvioinnin työkaluina esitetään nuoren itsearviointia, henkilökunnan arviota nuoresta, kvantitatiiviset arvioinnin menetelmät, HOPS ja tutkinnon tai suoritusten arvosanat. (Emt., 25–26.)

Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminta (2012–2014) on Valtakunnallisen työpajayhdistys ry:n toimesta työstämässä sosiaalisen vahvistamisen Sova-mittaria työpajoille. Varsinainen Sova-mittarin pilotointi toteutetaan huhti-toukokuussa 2014 (Lehmuskoski 2014a). Tämä siitä syystä, että työpaja-jaksoilla on nuorille paljon muutakin merkitystä kuin vain pelkästään sijoittumiset koulutukseen tai työelämään.

Sova-mittarin vaikuttavuuden määritelmät ovat muun muassa interventio, jonka oletettu vaikutus on sosiaalinen vahvistuminen, alku- ja loppumittaukset, valmentajan ja valmentautujan arvio ja nuoren kokemus muutokseen vaikuttaneista syistä. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2013b.) Olen antanut palautetta Sova-mittarin kommentointikierroksella ja kertonut oman arviointitutkimukseni kautta muun muassa realistisesta arvioinnista.

2.1 Seinätön työpaja – matalan kynnyksen koulutus- ja työelämänohjaus

Nuorten seinätön työpaja on nuorten työpajatoiminnan kentälle sijoittuva Akaan kaupungin ja Urjalan kunnan seinätön matalan kynnyksen malli koulutus- ja työelämäohjauksesta. Toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja maksuttomuuteen. Nuorten Ykspajaksi kutsuttua seinätöntä työpajatoimintaa järjestävät kuntien nuorisopalvelut yhtenä nuorisotyön toimintamuotona muun toiminnan lisäksi. Nuorten Ykspaja on alkanut Akaassa vuonna 2006 ja Urjalassa vuonna 2009 ja niiden ylläpitämisen ovat mahdollistaneet vuosittaiset nuorten työpajatoimintaan myönnettyt kansalliset valtionavustukset.

Kuva 1. Akaa ja Urjala ovat osa Etelä-Pirkanmaata (Etelä-Pirkanmaan Veto-hanke 2014).

Akaan kaupunki ja Urjalan kunta kuuluvat Etelä-Pirkanmaan alueeseen (ks. kuva 1). Akaan kaupungissa on asukkaita noin 17 100 ja Urjalan kunnassa noin 5 174 (Tilastokeskus 2014a; Tilastokeskus 2014b). Helmikuussa 2014 Akaan työttömyysprosentti oli 14,2, joista alle 25-vuotiaita oli 189 henkilöä. Urjalassa työttömyysprosentti oli 15,1, joista alle 25-vuotiaita oli 39 henkilöä. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2014.)

Opetusministeriö (2006, 2) on nuorten työpajatoiminnan yleisissä perusteissa määrittänyt, että paikallisella työpajatoiminnalla tulee olla asiantuntijoista koostuva ohjaus- tai johtoryhmä. Akaan ja Urjalan Ykspajoilla on

yhteinen ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina paikallisesti keskeiset nuorten ohjaukseen liittyvät sidosryhmät, kuten työ- ja elinkeinotoimisto, työvoimanpalvelukeskus, sosiaali- ja terveystoimi, koulutoimi, 2. asteen oppilaitos, nuorisopalvelut ja Akaan nuorisovaltuusto. Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimennyt Valtakunnallisen työpajajyhdistys ry:n (TPY) nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskukseksi, jonka tarkoituksena on yhteistyössä työpajakentän ja muiden alan toimijoiden kanssa kehittää työpajoilla työskentelevien ammattitaitoa sekä toimintaedellytyksiä (Valtakunnallinen työpajajyhdistys ry 2014a).

Yhteiskunnallisella tasolla seinätöntä työpajatoimintaa ohjaa muun muassa nuorisolaki. Nuorisolain (2014) 7§ mukaan ”nuorisotyö- ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin” ja pitävät sisällään muun muassa ”tarvittaessa nuorten työpajapalvelut ja etsivä nuorisotyö tai muu paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot”. Vuonna 2010 on nuorisolakiin lisätty säädökset monialaisesta yhteistyöstä, etsivästä nuorisotyöstä, tietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten ja etsivää nuorisotyötä varten luovutettujen tietojen käsittelystä. (Emt.) Näiden lisäksi seinättömän työpajan tulee työssään ottaa huomioon kaikki muut säädökset, kuten muun muassa lastensuojelulaki ja henkilötietolaki.

Nuorisolain tavoitteet näkyvät lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2012–2015 (Lanuke), jossa on määritelty strategisista tavoitteista kolme toimenpidekokonaisuutta, joihin huomion tulisi kiinnittyä: 1) osallisuus, jolloin edistetään nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistumista, 2) yhdenvertaisuus, jolloin parannetaan nuorten kasvu- ja elinoloja ja 3) arjenhallinta, jolloin tuetaan nuorten kasvua ja itsenäistymistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 6–7, 13; Nuorisolaki 2014.) Samat teemat näkyvät työpajatoiminnan yleisissä periaatteissa ja suosituksissa (Opetusministeriö 2006), jotka ovat ne toiminnan kulmakivet, joihin sitoudumme hyödyntäessämme työpajoihin myönnettyä valtionavustusta. Tämä on otettu huomioon seinättömän työpajan ohjelmateoriassa. Nuorten Ykspaja -toiminnan tavoitteena on opetus- ja kulttuuriministeriön (2013, 2) mukaisesti nuoren sosiaalinen vahvistuminen tukemalla nuoren elämänhallinnan taitoja, omatahtista yhteisöllistä kasvua sekä tekemällä oppimista. Tarkoituksena on, että nuori löytää oman kiinnostuksen kohteensa koulutus- ja työelämässä.

Ykspajan toiminnasta, sen suunnittelusta, raportoinnista ja kehittämisestä vastaavat molempien kuntien nuorisoneuvojat. Nuorisoneuvojat teettävät vuosittain asiakkaille Webropol-kyselyohjelmaa hyödyntäen asiakaskyselyn, jossa arvioidaan Ykspajan toimintaa ja sen tarpeellisuutta. Lisäksi nuorisoneuvojat raportoivat toiminnastaan ja vastaavat vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriön suorittamaan työpajakyselyyn. Tämän avulla laaditaan Suomen kattava raportti, jossa osoitetaan työpajatoiminnan tuloksia ja merkittävyyttä syrjäytymisen ehkäisyssä (Häggman 2011, 4).

Ykspajan raporttiin kerätään työpajakyselyn avulla toimintaan osallistuvien nuorten määriä, heidän sijoittumistaan ja seurantatietoa. Akaassa on vakinaistettu nuorisoneuvoja vuonna 2012. Hänen lisäksi on vuodesta 2013 palkattu valtionavustuksella etsivä nuorisotyöntekijä määräaikaiseen työsuhteeseen. Urjalan nuorisoneuvoja palkataan vuoden kestäviin määräaikaisiin työsuhteisiin valtionavustuksen myöntämisen nojalla. Varsinaisen koulutus- ja työelämänohjauksen lisäksi Urjalan nuorisoneuvoja on nimetty etsivän nuorisotyön yhdyshenkilöksi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (2013, 5) pitää seinättömiä työpajoja hyvänä uutena innovaationa ja näkee, että kokemusten valossa toimintaa tulisi edelleen kehittää ja laajentaa. Tarve seinättömän työpajatoiminnan arviointiin ja kehittämiseen lähtee työntekijätasolta, jossa ollaan kiinnostuneita toiminnan vaikutuksista nuoriin. Nuoret ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita ja he tuntevat elämässään tapahtuvat muutokset. Ottamalla nuoret mukaan arviointiin, kuullaan heidän äänensä ja toiminnan kehittäminen oikeaan suuntaan mahdollistuu. Arvioinnin kautta voidaan perustella seinättömän työpajatoiminnan merkittävyyttä ja tuoda se entistä läpinäkyvämmäksi toiminnaksi, jolloin toiminnan uskottavuus lisääntyy. Läpinäkyvä ja luotettava toiminta herättää nuorten, yhteistyökumppaneiden ja päättäjien kiinnostuksen. Arviointi mahdollistaa arvokkaan tiedon jakamisen seinättömästä työpajasta päättäjille heidän päätöksensä tueksi. Työntekijätasolla arviointi tuo aktiivista viestiä siitä, miten seinätön työpajatoiminta toimii ja mitkä ovat sen vaikutukset.

2.2 Realistinen arviointi muutosten esittäjänä

Työpajojen tulee seurata toimintansa vaikuttavuutta nuorten sijoittumisten perusteella pajajakson aikana sekä puoli vuotta ja vuosi pajajakson jälkeen (Opetusministeriö 2006, 2). Samalla kirjataan ylös muun muassa toimenpiteet ja niiden määrät. Nuorten Ykspajassa nuorten sijoittumisia kerätään kolme vuotta pajajakson jälkeen. Sijoittumisia seuraamalla saadaan selville toiminnan tulokset ja vaikutukset, mutta itse prosessin tapahtumat jäävät kunkin työpajan omaan tietoon. Korteniemi (2005, 17–18) kirjoittaa evaluaation eli arvioinnin niin sanotuista mustista, harmaista ja valkoisista laatikoista. Nuorten sijoittumisiin liittyvää arviointia voidaan kutsua mustan laatikon evaluaatioksi. Tällöin painopiste on tuloksissa ja vaikutuksissa, mutta tietoa ei ole siitä, mitä prosessissa tapahtuu ja mistä tulokset johtuvat. Tällöin tieto jää palvelun tuottajalle ja täten arvioinnin ulkopuolelle. (Emt., 17–18.)

Harmaan laatikon evaluaatiossa saadaan tietoa prosesseista, mutta ulkopuolelle jäävät syy-seuraussuhteet, koska niitä ei pystytä riittävästi selvittämään tai niiden analysointi jää puutteelliseksi (emt., 18). Vaikutusten arviointi nähdään yleensä kvantitatiivisena, numeroin esitettävänä tuloksina mutta kun arviointiin otetaan mukaan prosessit, voidaan nähdä myös muita vaikutuksia, joita ei ehkä ole tullut ajatelleeksi (Robson 2001, 86). Valkoisen laatikon evaluaatiossa saadaan selville tulokset ja vaikutukset, prosessit ja prosessien ja vaikutusten väliset syy-seuraussuhteet (Korteniemi 2005, 18). Seinättömän työpajan jälkikäteen toteutetussa vaikutusten arvioinnissa pyritään valkoisen laatikon evaluaatioon, jossa tarkoituksena on tuoda esille seinättömän työpajan toimintamalli, ne oletukset miten ja miksi palvelu toimii ja miten tuloksiin päästään. Jälkikäteen tehtyä arviointia voidaan täydentää keräämällä prosesseista lisätietoa, joka tukee tuloksia, jolloin kehittäminen mahdollistuu (Robson 2001, 97, 106–107).

Seinättömän työpajatoiminnan vaikuttavuuden arviointia lähestytään käyttäen hyödyksi realistista arviointia. Realistisen arvioinnin tarkoituksena on selvittää, miksi jokin toimii, kenelle se toimii ja missä olosuhteissa se toimii (Robson 2001, 112). Realistisen arvioinnin keskeiset käsitteet ovat mekanismi, konteksti ja tulos (Pawson & Tilley 2004, 6). Tässä arviointitutkimuksessa käytän mekanismista käsitettä muutostekijät,

kontekstista ympäristöt ja tuloksesta muutokset. Realistinen arviointi arviointimenetelmänä sopi mielestäni hyvin tähän tutkimukseen, koska siinä ymmärretään, että asiakkaan erilaiset ympäristöt ja ihmisten väliset suhteet toimivat vuorovaikutuksessa keskenään.

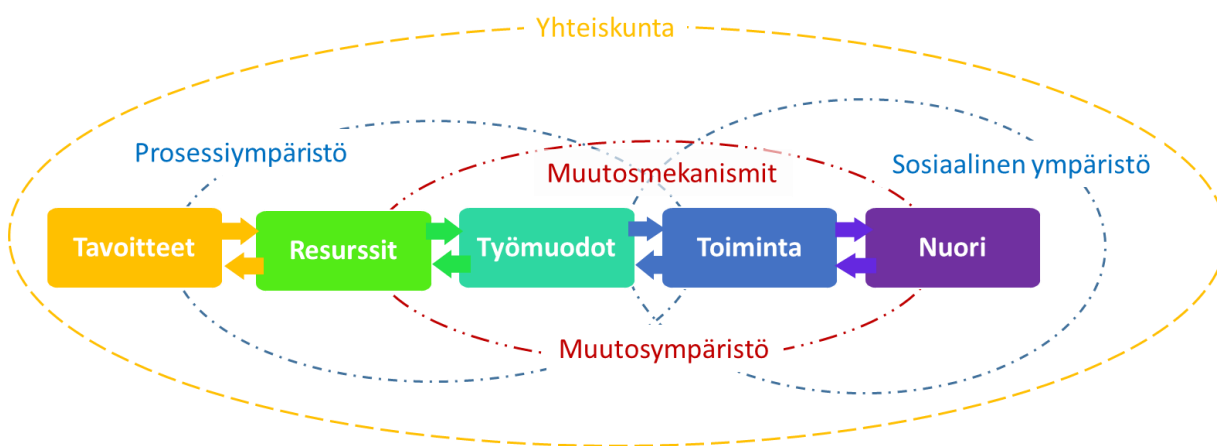
Arvioinnissa olemme kiinnostuneet seinättömän työpajan vaikutuksista, niistä muutoksista, joita nuoret itse kokevat heille tapahtuneen seinättömän työpajan tehostetun ohjauksen aikana. Samaan aikaan haluamme ymmärtää nuorten kokemusten kautta sen, mitkä muutostekijät mahdollistavat muutosten syntymistä prosessin aikana. Realistisessa arvioinnissa ajatellaan, että pelkkä interventio ilman mekanismeja ei voi tuottaa vaikutuksia. Pawson ja Tilley (2004, 6) toteavatkin, että pelkkä ohjelma ei toimi, vaan ne resurssit, joita tarjoamme, saavat ohjelman toimimaan. Tässä arvioinnissa keskitytään niiden nuorten kokemuksiin, jotka ovat parhaillaan tehostetussa ohjauksessa ja joilla on kertynyt näkemystä toiminnan sisällöstä. Asiakkaiden kokemukset toiminnasta ja nuorisoneuvojien reflektointi ovat kehittämisen keskipisteenä. Arvioinnin kautta tuodaan toimintaa näkyväksi ja voidaan osoittaa seinättömän työpajatoiminnan merkityksellisyys ja laadukkuus osana nuorisotyön palveluja mutta myös antamaan arvokasta tietoa toiminnan kehittämiseen.

Vaikuttavuuden arvioinnissa halutaan selvittää, onko tulokset saavutettu juuri kyseisen intervention kautta. Kyse on syy-seuraussuhteesta eli kausaalisuudesta. (Dahler-Larsen 2005, 7.) Realistisessa arvioinnissa kausaalisuus ymmärretään generatiivisena, jossa todellisuuden eri kerrostumat selittävät ilmiöitä ja tapahtumia. Sosiaalinen maailma on avoin ja muuttuva järjestelmä, jossa samaan aikaan toimivat hyvin monenlaiset mekanismit, kuten esimerkiksi sosiaalinen ja kulttuurinen toiminta. Ne voivat toimia erillään, mutta myös samanaikaisesti joko vahvistaen tai heikentäen toistensa kausaalista suuntaa. (Korteniemi 2005, 19–20.)

Seinättömän työpajan arvioinnissa puhumme intervention sijaan tehostetusta ohjauksesta. Interventio tarkoittaa väliintuloa, jolloin siinä on negatiivinen sävy silloin, kun kyseessä on vapaaehtoinen toiminta. Nuoren kasvanut motivoituneisuus ja elämässä eteenpäin pääseminen ei välttämättä ole tapahtunut sattumalta, vaan tehostetulla ohjauksella ja siellä olevilla muutostekijöillä on ollut merkitystä. Robson (2001, 95) kutsuu tätä tilastolliseksi merkitykseksi, eli muutos on tapahtunut toiminnan johdosta.

Hänen mukaan tieto on arvokasta, mutta antaa vähän tietoa muutoksen tärkeydestä. Sitä, onko muutos riittävän merkityksellinen, voi olla hankala selvittää. Merkityksellisyttä on syytä selvittää yhdessä osallisten kanssa. (Emt., 95.) Voimme nähdä ulkoiset muutokset nuoressa, mutta vain nuori itse voi kertoa ne sisäiset ja ulkoiset muutostekijät, jotka ovat esimerkiksi auttaneet häntä uskomaan itseensä. Muutostekijät ovat yksilöllisiä ja ympäristöön sidottuja, jolloin samat toimet eivät päde kaikkiin.

Realistisessa arvioinnissa muutostekijöiden lisäksi toimintaympäristöllä on vaikutuksia siihen, miten tehostetun ohjauksen aikana vaikutuksia saadaan aikaan. Fränti ja Väyrynen (2010, 13–14) ovat kuvanneet tutkimuksessaan toimintaympäristöä, jota he kutsuvat arviointiympäristöksi. Seinättömässä työpajassa arviointiympäristö voidaan tuoda esille hyödyntäen samaa kuvaa, jota olen muokannut seinättömään työpajaan sopivaksi (ks. kuva 2). Fräntin ym. (2010, 13) mukaan arvioinnin helpottamiseksi toimintaympäristöt kannattaa pilkkoa pienemmiksi, kuten yhteiskuntaan, prosessiympäristöön, asiakkaan sosiaaliseen ympäristöön ja muutosympäristöön, jotka limittyvät toisiinsa ja muodostavat kokonaisuuden.

Kuva 2. Seinättömän työpajan toimintaympäristö (mukaillen Fränti ym. 2010, 13).

Seinätön työpaja toimii jatkuvassa vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa. Yhteiskunta tarjoaa toimintamahdollisuudet, mutta sillä on myös odotukset toiminnan vaikutuksista, joita tulee pystyä osoittamaan. Toiminnan tulee vastata yhteiskunnan tar-

peeseen. Esimerkiksi sosioekonomiset haasteet ja arjenhallinnan taitojen puutteet asettavat tarpeita yksilölliselle ohjaukselle ja tuelle. Seinätön työpaja ei pysty yksin vastaamaan näihin haasteisiin, vaan yhteistyöhön tarvitaan eri sidosryhmiä, joiden kanssa yhteistyössä nuorta voidaan tukea. (Vrt. Emt., 13.) Yhteiskunta asettaa nuorille myös heille kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Prosessiympäristö sisältää seinättömän työpajatoiminnan tehostetun ohjauksen eli tavoitteet, resurssit, työmuodot ja toiminnan, jonka uskotaan tuottavan vaikutuksia. Fränti ym. kutsuvat tätä prosessiympäristöä ”keinotekoiseksi” interventioympäristöksi, kun taas sosiaalinen ympäristö on asiakkaan oma ”todellinen” ympäristö. Sosiaalinen ympäristö tulee huomioida, kun tavoitteita suunnitellaan ja vaikutuksia arvioidaan (Emt., 13.) Seinättömässä työpajatoiminnassa tavoitteet mietitään asiakkaan kanssa yhdessä. Huomioon otetaan heidän sosiaalinen ympäristönsä ja prosessin tuomat vaikutukset. On huomioitava ne lähtökohdat ja taustat, joihin tuloksia peilataan. Yhdelle nuorelle arjenhallinnantaitojen kehittyminen on tulos sinänsä, kun taas toiselle nuorelle töihin pääseminen on yhteiskunnan näkökannalta paras mahdollinen tulos. Prosessiympäristön ja sosiaalisen ympäristön tulee keskustella keskenään, sillä on todennäköistä, että ne vahvistavat tai heikentävät toistensa kausaalista suuntaa.

Fränti ym. (2010, 14) toteavat, että ”prosessiympäristön ja sosiaalisen ympäristön välittäjänä toimii muutosympäristö”. Seinättömässä työpajassa muutosympäristöksi ymmärretään nuoren valmius sitoutua tehostetun ohjauksen prosessiin ja ottamaan vastaan ohjausta ja tukea yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Muutosympäristöllä on myös rajapinnat prosessiympäristön ja sosiaalisen ympäristön välillä. Prosessi- ja muutosympäristön rajapinnalla on kyse asiakkaan sitoutumisesta toimintaan ja sosiaalisen- ja muutosprosessin rajapinnalla on kyse muutosten pysyvyydestä (emt., 14). Kuten Fränti ym. toteavat tutkimuksessaan, myös seinättömän työpajan arvioinnissa keskitytään juuri muutosympäristöön. Niihin muutostekijöihin, jotka vaikuttavat, muutosprosessiin ja muutoksen mahdollistajiin ja todentumiseen (Emt., 14.)

Lähtökohtana vaikuttavuuden arvioinnille on ohjelmateoria, joka kuvaa sitä, miksi ja miten jokin interventio vaikuttaa ja tuottaa tulosta (Dahler-Larsen 2005, 23). Seuraavassa luvussa kuvaan seinättömän työpajan ohjelmateorian, joka toimii arvioinnin pohjana, ja johon arvioinnin kautta nousseita tuloksia peilataan.

2.3 Arvioinnin perustana ohjelmateoria

Seinättömän työpajan ohjelmateoriaa on rakennettu yhteistyössä nuorisoneuvojien kanssa. Ohjelmateoria on oletus siitä, miten seinätön työpaja toimii, kun huomioidaan yhteiskunnan raamit, ammatillinen teoria ja nuorisoneuvojien hiljainen tieto. Ohjelmateoria syventyy nuorten haastatteluiden ja palautteiden analysoinnin kautta ja antaa tärkeää tietoa ohjelman vaikutuksista.

Ohjelmateoria (kuva 3) on rakennettu inspiroituen Rajavaaran (2006, 35) käyttämästä kuvasta vaikuttavuuden näkökulmiin sosiaali- ja terveysturvan katsauksessa. Hänen esittämänsä kuvaa on muokattu seinättömään työpajaan sopivammaksi muokaten otsikoita ja lisäämällä workshoppien kautta tullutta sisältöä. Seinättömän työpajan ohjelmateoria on kantava teema koko arvioinnin ajan.

Nuorisotyöttömyys ja heikko koulutustaso sekä puutteet arjenhallinnan taidoissa ovat yhteiskunnallisia haasteita. Asiakkuuden taustatekijät luovat tarvetta palvelulle, joka tavoitteiden, resurssien, työmuotojen ja toiminnan kautta muuntuu vaikutukseksi ja vaikuttavuudeksi. Vaikuttavuuden tulee lopulta vastata yhteiskunnallisiin haasteisiin. Vaikuttavuutta arvioidaan tavoitteiden ja vaikutusten ja vaikuttavuuden välillä.

Kuva 3. Seinättömän työpajan ohjelmateoria (mukaillen Rajavaara 2006, 35).

Ohjelmateoria on myöhemmin pilkottu kolmeen eri teemaan tarkemmin tarkasteltaviksi kokonaisuuksiksi. Ensimmäinen teema luvussa neljä koostuu asiakkaiden ja yhteiskunnan **taustatekijöistä ja tarpeista**, joita käsitellään toimintaympäristön näkökulmasta. Toinen teema käsitellään luvussa viisi, jossa pohditaan muutosprosessia muutostekijöiden näkökulmasta. Tämä pitää sisällään seinättömän työpajatoiminnan **tavoitteet, resurssit, työmuodot ja toiminnan** vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Ja kolmas teema luvussa kuusi keskittyy **vaikutuksiin ja vaikuttavuuteen** eli seurantaan.

3 KEHITTÄMISTYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Seinättömän työpajan vaikuttavuuden arviointi on toteutettu sisäisenä arviointina yhdessä asianosaisten kanssa. Arviointitutkimuksen toteutusaikana olen ollut Urjalan kunnan nuorisoneuvojan tehtävästä vuoden kestäväällä opintovapaalla ja tilalleni on otettu sijainen. Minulla on hyvä käytännön työkokemus seinättömän työpajatoiminnan asiakastyöstä, suunnittelusta, raportoinnista ja kehittämisestä, mutta en arvioinnin aikana tehnyt käytännön työtä, vaan keskityin ainoastaan arvioinnin tekemiseen. Kehittämistyö on ollut vuoden kestävä prosessi, joka alkujaan lähti sisäisestä tarpeesta osoittaa rahoittajille ja päättäjille toiminnan vaikuttavuutta ja laatua. Tässä luvussa kerron arviointitutkimuksen prosessista, menetelmistä ja analysoinnista.

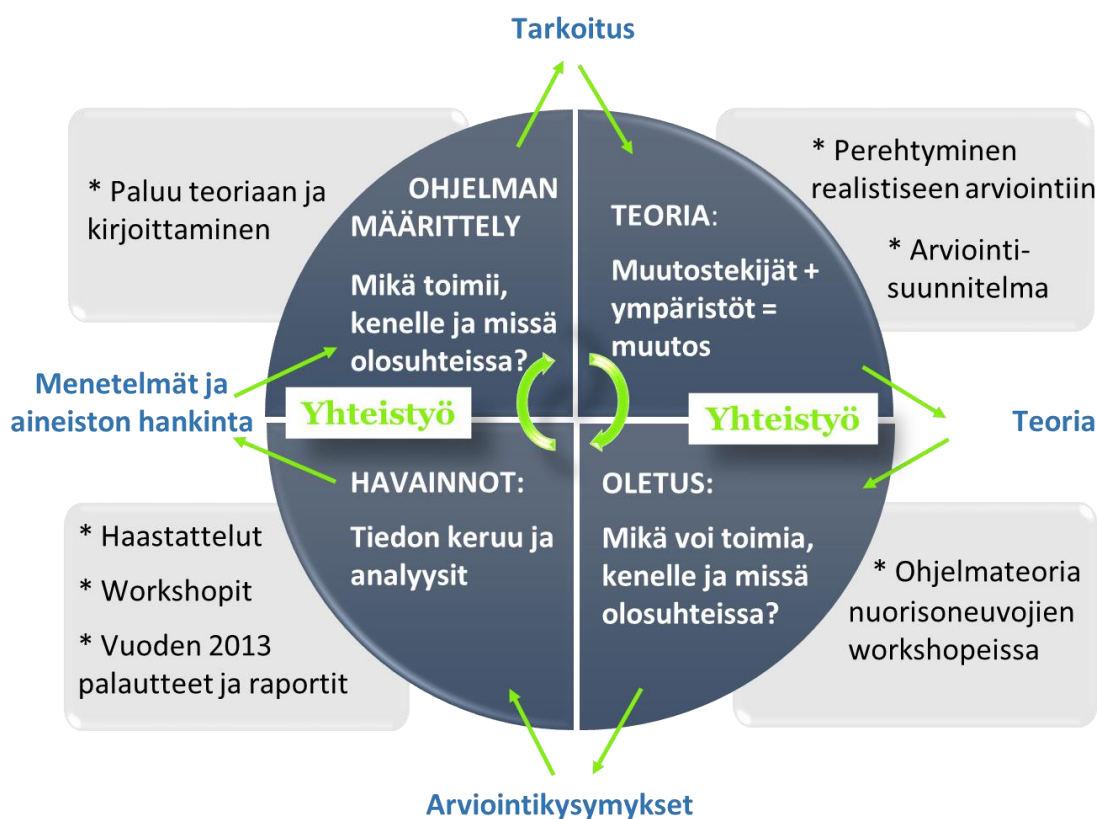
3.1 Arvioinnin vaiheet

Ensimmäisen version opinnäytetyöni aiheesta esittelin koulutuksemme opinnäytetyöseminaarissa huhtikuussa 2013. Tällöin laadittiin aikataulu kehittämistyön vaiheista. Alussa ei ollut varmuutta siitä, miten kehittämistyö toteutetaan tai mitkä tulevat olemaan sen tulokset. Toimintaa ei voida aina ennalta suunnitella, vaan se kuuluu kehittämisen prosessimaisuuteen (Toikko & Rantanen 2009, 10). Venkula (2005, 96–98) kirjoittaa uudesta ja luovasta prosessista virtaavana prosessina, jossa päämäärä

saattaa näyttää vain suuntaa. Prosessin kehittyessä se muokkaantuu, jolloin lopputulos voi olla hyvinkin erilainen kuin alussa oli ajateltu (emt., 96–98).

Prosessin aikana laatuajattelu on täsmentynyt nuorten omiin kokemuksiin heidän elämäänsä kohdistuvista muutoksista, joita he ovat kokeneet seinättömän työpajan prosessissa. Realistisen arvioinnin menetelmä astui kuvaan syksyllä 2013, kun osallistuin Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelman avoimelle opintojaksolle, joka käsitteli toiminnan laatua ja tuloksellisuutta. Realistisessa arvioinnissa minua kiehtoi vaikuttavuuden kuvaamisen mahdollisuus huomioida monimuotoinen ympäristö ja sosiaalinen kerroksellisuus. Nuorten parissa tuki- ja ohjaustyötä tehneenä pidän tärkeänä, että sijoittumislukujen lisäksi kuullaan nuoren kokemuksia niistä tekijöistä, jotka muutoksia saavat aikaan.

Kuva 4. Seinättömän työpajan realistisen arvioinnin suunnitelma ja toteutus (Pawson & Tilley 1997, 85; Robson 2001, 123).

Syksyn 2013 aikana työstin arviointisuunnitelmaa ja perehdyin realistiseen arviointiin pohtimalla teoriaa, arviointikysymyksiä, menetelmiä ja aineiston hankintaa. Käytännön arviointisuunnitelmaa voidaan lähestyä, kuten Robson (2001, 122–124) esittelee, ensin tarkoituksen ja teorian kautta. Tarkoitus ja teoria määrittävät arviointikysymykset, jotka taas määrittävät menetelmät ja aineiston hankinnan. Kuvassa 4 olen yhdistänyt sekä arviointisuunnitelman lähestymistavat kehän ulkopuolella että realistisen arvioinnin toteuttamisprosessin kehän sisäpuolella.

Arvioinnin tarkoituksena on selvittää, millaisia muutoksia nuoret kokevat elämässään tapahtuneen tehostetun ohjauksen aikana. Teoria nousee palvelun taustalla olevista ajatuksista tai oletuksista, miten palvelun oletetaan toimivan. (Emt., 122–124.) Tässä arvioinnissa ohjelmateoria vastaa näihin oletuksiin. Arviointikysymysten taustalla vaikuttaa myös realistisen arvioinnin teoria, jolloin on huomioitu ympäristöt, muutostekijät ja tapahtuneet muutokset.

Arviointikysymysten kautta oli tarkoitus selvittää nuoren tilanne ennen seinättömään työpajaan tuloa. Mitä nuori ajatteli tilanteestaan silloin, ja miksi ja miten hän on tullut mukaan? Millaisia tarpeita ja tavoitteita nuori tunnisti itsessään? Millainen oli tehostettu ohjaus? Millaisia muutoksia nuori tunnisti itsessään ja mitkä tekijät mahdollistivat tai estivät muutosten syntymistä? Toimittiinko nuoren ehdoilla? Arviointikysymysten kautta täsmentyivät arviointimenetelmät ja aineistonhankintatapa.

Seinättömän työpajan arviointi on toteutettu hyödyntäen erilaisia aineistoja, kuten nuorten haastatteluja ja nuorisoneuvojen workshop-työskentelyn kautta tullutta materiaalia. Tätä aineistoa on täydennetty vuonna 2013 kerätyllä jokavuotisella asiakaspalautteella sekä Akaan ja Urjalan Nuorten Ykspajojen toimintaraporteilla. Kun tutkimuksessa hyödynnetään erilaisia aineistoja, sitä kutsutaan aineistotriangulaatioksi (Eskola & Suoranta 1998, 69; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 6). Tässä arviointitutkimuksessa yhdistyvät kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen aineisto.

Työstämisvaiheessa kävin kertomassa opinnäytetyöni ideasta Valtakunnallisen työpajayhdistyksen asiantuntija Kristiina Lehmuskoskelle ja tutkija Tapio Kuurelle, jotka ovat mukana sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnassa (2013–2014). Kehittämistoiminnan tarkoituksena on ”sosiaalista vahvistamista koskevan tietopohjan li-

sääminen, sosiaalisen vahvistamisen palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen sekä palveluihin liittyvien yhteistyökäytäntöjen kehittäminen” (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014b). Pidin tapaamista tärkeänä, koska olin kiinnostunut meneillään olevasta kehittämistoiminnasta ja halusin kuulla heidän ajatuksensa arviointisuunnitelmastani. Tiedon jakaminen avartaa näkemyksiä molemminpuolisesti ja edistää kehittämistä ja kehittymistä. Omalla kohdallani tämä antaa tukea vaativan tehtävän edessä. Lehmuskoski ja Kuure ovat lukeneet arviointitutkimukseni luonnosta maaliskuussa 2014 ja olen saanut heiltä tärkeää palautetta.

Syksyn ohjelmaan kuului lisäksi arviointityöstä keskusteleminen nuorisoneuvojen kanssa. Heidän kanssaan sovittiin seinättömän työpajatoiminnan vaikuttavuuden arvioinnin suunnitelman esittely Ykspajojen ohjausryhmässä marraskuussa. Lisäksi sovittiin ja toteutettiin joulutammikuussa viisi workshop-työpajaa, joiden tarkoituksena oli sopia yhteisistä käytännöistä, esitellä suunnitelman eri vaiheita, mutta myös kehittää toimintaa. Workshopit nauhoitettiin ja niistä laadittiin muistiot. Ensimmäisessä tapaamisessa nuorisoneuvojen kanssa kerroin realistisesta arvioinnista ja sen suhteesta itse haastattelun toteuttamiseen toiminnallisilla menetelmillä. Tämän lisäksi käytiin läpi haastatteluihin liittyviä asioita, kuten haastateltavien valinta, aikataulu, toteutus ja haastateltavien informointiin liittyviä asioita. Nuorten haastattelut toteutettiin Akaassa ja Urjalassa joulutammikuun aikana. Haastattelut litteroitiin tammikuussa ja analysoitiin helmi-maaliskuussa.

Toisessa workshop-työskentelyssä päivitettiin Nuorten Ykspajan asiakkaiden taustat ajatuksella, mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa. Kolmannessa tapaamisessa käytiin läpi ja muokattiin hahmotelmaani vaikuttavuuden näkökulmista (ks. kuva 3), joka toimii realistisen arvioinnin ohjelmateorianä. Neljännessä workshopissa katsottiin missä mennään ja mitä vielä pitää tehdä. Viidennessä nuorisoneuvojen workshopissa käytiin läpi nuorten haastatteluista nousseita ilmiöitä, joita yhdessä postit-lappujen avulla ryhmittelimme. Näiden ryhmittelyjen kautta syntyi ajatus nuoren sisäisistä ja ulkoisista muutoksista. Nuorisoneuvojen workshopit toimivat loistavana apuna kehittämistyössä ja antoivat tukea arviointityölleni.

Akaan nuorisoneuvoja Tanja Vallo on ollut avuksi myös nuorisoneuvojen workshoppien ulkopuolella. Hän on lukenut tekstiversioitani antaen arvokasta tukea ja ohjaus-

ta. Tämän ja workshop-työskentelyjen ansiosta vahvistuu työyhteisölähtöinen toiminta, jossa kaikki ovat yhteisen kehittämistyön taustalla. Kuten Robson (2001, 31) toteaa, arvioijan on vaikeaa tehdä hyvää työtä luottamalla ainoastaan omiin resursseihinsa. Tarvitaan kaikkien asianosaisten tuki ja tieto yhteisen kehittämisen mahdollistamiseksi. Yhteinen tekeminen sitouttaa kaikki jäsenet mukaan kehittämiseen, jolloin tulostenkin hyödyntäminen on helpompaa.

Tärkeimmät asianosaiset ovat olleet Ykspajojen nuorisoneuvojat ja etsivä nuorisotyöntekijä sekä asiakkaat. Muita asianosaisia ovat rahoittajat, päättäjät ja johto. Kansallinen valtionavustus nuorten työpajatoimintaan edellyttää, että työpajojen oman toiminnan seuranta ja arviointia tulee tehostaa ja hakemukseen on liitettävä nuorten seuranta- ja arviointisuunnitelma (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Päättäjät ja johto tarvitsevat vaikutusten arviointia päätöstensä tueksi. Tämän lisäksi asianosaisia ovat tietysti kaikki kehittämistyöstä kiinnostuneet, kuten esimerkiksi Ykspajojen ohjausryhmän jäsenet.

Arvioinnin toteuttaminen sisäisesti on ollut hyvä ratkaisu. Minulla on kokemusta ja näkemystä sekä Akaan kaupungin nuorisopalveluiden että Urjalan kunnan toimintakulttuureista historiallisen ja kehityksellisen viitekehyksen kautta, jota ulkopuolisen voi olla hankala ymmärtää (vrt. Robson 2001, 166). Olen tehnyt tiivistä yhteistyötä Akaan nuorisopalveluiden kanssa Urjalan kunnan nuorisotoimen työntekijänä reilun kymmenen vuoden ajan. Olen myös ollut Akaan nuorisopalveluilla vajaan vuoden kestävässä nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämishankkeessa vuonna 2008–2009. Tutuksi ovat tulleet organisaatioiden epävirallinen ja virallinen toiminta sekä tiedän miten työt käytännössä tehdään (vrt. emt., 166). Opintovapaan ja aiemman tunteuksen ansiosta minun on ollut helppo lähestyä kollegoitani ja nuoria arvioinnin toteuttamisessa. Minuun ja yhteiseen kehittämiseen on suhtauduttu hyvin, sillä tällaisen laadullisen arvioinnin tekeminen oman työn ohessa olisi todella haastavaa. Robson (2001, 167) toteaa, että arvioijan on todennäköisesti vaikea pysyä riittävän etäällä pystyäkseen toimimaan puolueettomasti ja ennakkoluulottomasti tilanteessa, jonka hän tuntee hyvin. Se, että en ole ollut samaan aikaan töissä on lieventänyt tätä seikkaa mutta siihen on silti syytä suhtautua kriittisesti.

3.2 Nuorten haastattelut kokemusten kuvaajina

Tutkijan tulee noudattaa eettisiä periaatteita, normeja, arvoja ja hyveitä tehdessään tutkimusta. Tutkijan tulee pohtia, mikä tutkijan työssä on eettisesti hyväksyttävää. Tutkimusetiikan yksi arvoihin liittyvä normi on totuuden etsiminen ja luotettavuus, jotka ohjaavat tutkijaa käyttämään menetelmiä, joiden kautta voidaan esittää luotettavia tuloksia joiden oikeellisuus on tarkistettavissa. Tästä syystä aineiston keruu, käsittely ja arkistointi ovat merkittäviä. Toinen normi pitää sisällään tutkittavien ihmisarvon, jonka mukaan tutkittavia ja heidän yhteisöjään tulee kunnioittaa. (Kuula 2011, 21–25.)

Haastattelin arviointitutkimuksessa Akaan ja Urjalan seinättömän työpajan asiakkaita, jotta saisin nuorten äänen kuuluviin ja heidän kokemuksensa näkyville. Aluksi ajatuksena oli haastatella niitä nuoria, jotka olivat siirtyneet jo seurantaan. Tämä osoittautui kuitenkin hankalaksi, sillä suuri osa nuorista oli lähtenyt pois, kuka mihinkin. Yhdessä nuorisoneuvojien kanssa päädyttiin siihen, että haastattelen 15–28-vuotiaita nuoria, jotka ovat lähes kaikki parhaillaan tehostetussa ohjauksessa ja heille on kertynyt kokemusta toiminnasta. Jälkikäteen ajateltuna tämä oli hyvä ratkaisu, sillä parhaillaan mukana olevat nuoret pystyivät kuvailemaan ajatuksiaan ennen toimintaan mukaan tuleamista siihen asti kuljettua prosessia, sekä sen hetkisiä ajatuksiaan siitä, miten prosessi oli heihin vaikuttanut. Luonnollisesti arvioinnin luonne muuttuu pitkäkestoisten vaikutusten kuvaamisesta prosessin sen hetkisiin vaikutuksiin, mutta toimii erinomaisena pohjana jatkossa tehtävälle pidemmän ajan vaikuttavuuden arvioinnille.

Nuorisoneuvojat kävivät läpi nuoriaan ja valitsivat asiakkaistaan niitä nuoria, jotka sopivat haastateltavien määrittelyyn. Haastattelijana en osallistunut nuorten valintaan. Ajatuksena oli, että haastateltavia olisi molemmista kunnista yhteensä 10–15 nuorta. Sukupuolella tai muulla taustatiedolla, kuten koulutustaustalla tai tehostetun ohjauksen pituudella ei olisi väliä. Nuorisoneuvojat olivat yhteydessä näihin nuoriin ja lopulta Akaasta haastatteluun osallistui kuusi nuorta, joista yksi oli koehaastattelussa. Urjalasta osallistui haastatteluun seitsemän nuorta. Haastatteluiden jälkeen päädyttiin ottamaan mukaan analysointiin myös koehaastatteluaineisto, vaikka tämä henkilö oli muista poiketen jo seurannassa. Tällä seikalla ei kuitenkaan tuntunut olevan ristiriitaa aineistoa analysoitaessa.

Haastatteluun oli kutsuttu mukaan yksi nuori, jolla ei haastateltavien määrittelyn mukaan ollut kokemusta seinättömän työpajan prosessista kuin muutaman tapaamisen verran. Tämä kävi ilmi haastattelun alussa. Haastateltavalle kuitenkin sopi, että haastattelu tehdään vaiheesta, jossa hän kuvasi omia näkemyksiään tilanteestaan ennen seinättömän työpajan alkua ja kokemuksiaan vaiheesta, kun häneen pajan kautta oltiin yhteydessä. Haastateltavista kaksi nuorta olivat minulle ennestään tuttuja, tehdessäni heidän kanssaan ohjaustyötä aiemmin. Pohdin etukäteen, onko heidän haastattelemisensa eettisesti oikein. Saanko heiltä rehellisiä vastauksia vai olenko liian lähellä heitä? Päädyin heidän haastatteluihin, koska halusin selvittää, poikkeako heidän haastattelu muista. Tuttujen nuorten haastattelu oli vähän erilainen, sillä heidän kanssaan tuli juteltua enemmän niitä näitä ja kyselyä kuulumisia. Nämä haastattelut olivat onnistuneita, sillä tunsimme nuorten kanssa toisemme hyvin ja luottamus oli olemassa ja he uskalsivat antaa rehellistä ja kriittistäkin palautetta.

Haastatteluun osallistui yhteensä 13 nuorta, joista miehiä oli yhdeksän ja naisia neljä. Haastateltavat olivat iältään 17–28-vuotiaita. Mielenkiintoista oli havaita, että sattumalta näistä 13 nuoresta jopa 10:llä oli 2. asteen tutkinto. Kahdeksalla oli ammatillinen perustutkinto ja kahdella ylioppilastutkinto. Toisella ylioppilastutkinnon suorittaneella oli takanaan keskeytynyt ammatillinen perustutkinto. Jäljellä olevista kolmesta nuoresta yhdellä oli keskeytynyt 2. asteen tutkinto ammattiin sopimattoman sairauden takia, toinen oli keskeyttänyt ammattistartin ja kolmas oli suorittanut ammattistartin ja päässyt 2. asteen opintoihin. Haastateltavista 77 prosentilla oli siis ammatillinen perustutkinto tai ylioppilastutkinto. Vuoden 2013 opetus- ja kulttuuriministeriön suorittaman työpajakyselyyn mukaan Akaan ja Urjalan Ykspajojen asiakkaista noin 39 prosenttia on suorittanut 2. asteen tutkinnon. (Akaan kaupungin nuorisopalvelut 2014b; Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014b).

Työttömyysjakso ennen seinättömään työpajaan tuloa oli lyhimmillään 2 kk ja pisimmillään 4 vuotta. Yksi nuori oli toiminnassa mukana koulun tukitoimena. Haastateltavista 58 prosenttia oli ollut työttömänä ennen toimintaan tuloa 2-9 kuukautta ja 42 prosentilla työttömyyttä oli takana 1-4 vuotta. Tehostetun ohjauksen pituus haastateltavien kohdalla oli lyhimmillään 1 kuukausi ja pisimmillään 4 vuotta. Vain yhden kuukauden mukana ollut nuori oli tavannut nuorisoneuvojan vain kaksi kertaa. Haastateltavista 42 prosenttia oli ollut mukana toiminnassa 4-5 kuukautta, 33 prosenttia oli ol-

lut mukana 9-12 kuukautta ja 25 prosenttia oli ollut mukana 3-4 vuotta. Kaikilla yli 19 vuotiailla miehillä oli suoritettu joko armeija tai siviilipalvelus.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, jossa kaikkien haastateltavien kanssa käytiin läpi kolme teemaa: 1) taustatiedot ja nuoren ajatukset tulevaisuudesta ennen Ykspajaa, 2) nuoren kokemukset Ykspajan prosessista ja muutokseen vaikuttavista tekijöistä ja 3) nuoren näkemykset hänessä tapahtuvista muutoksista ja ajatuksista tulevaisuudestaan. Laine (2007, 28) toteaa, että kokemusten tutkimisessa voidaan käyttää hyödyksi fenomenologis-hermeneuttista metodologiaa, jossa korostuvat kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Ihminen toimii merkitysten pohjalta, jolloin syntyy kokemus. Fenomenologiassa tutkitaan juuri näitä kokemuksia ja hermeneuttista ulottuvuutta tarvitaan, jotta niitä voidaan tulkita ja ymmärtää. (Emt., 29, 31.)

Fenomenologisen haastattelun tulisi olla avoin, luonnollinen ja keskustelunomainen ja haastateltavalle tulisi antaa tilaa. On pidettävä huoli siitä, että haastateltavasta saadaan irti enemmän, kuin yleisiä ajatuksia ja mielipiteitä. (Emt., 37, 39.) Hyvä fenomenologinen haastattelu sisältää tutkittavaan ilmiöön liittyviä kuvauksia tuntemuksista, mielikuvista ja aavistuksista sekä paljon vertauksia ja kielikuvia (Vilkkä 2005, 139). Laine (2007, 37) esittää, ettei esimerkiksi teemahaastattelu ole hyvä menetelmä kokemusten esille tuomisessa, koska haastattelukysymysten tulisi olla avoimia ja mahdollisimman vähän vastausta ohjaavia.

Koen, että tekemässäni teemahaastattelussa oli piirteitä fenomenologis-hermeneuttisesta haastattelusta. Haastattelussa pyrin avoimeen keskustelunomaiseen tunnelmaan, jossa toiminnallisesti menetelmin pyysin nuorta kuvaamaan omia kokemuksiaan seinättömän työpajan prosessista. Tarkoitukseni oli ilman ennakkoletuksia kuunnella nuoren oma kertomus pääpiirteissään tähän tapaan: Mitä ajattelit tulevaisuudestasi ennen kun tulit mukaan toimintaan? Mitä tämä kuva mielestäsi kertoo? Kuvaile tilannetta, kun nuorisoneuvoja otti sinuun yhteyttä ensimmäisen kerran. Mitä ajattelit siitä? Kerro ensimmäisestä tapaamisesta. Millaisia ajatuksia se sinussa herätti? Kerro omin sanoin, mitä on tapahtunut tänä aikana, kun olet ollut mukana toiminnassa? Kun katsot aikajanaasi taaksepäin, mitä ajattelet siitä? Kuvaile, mikä siihen vaikutti? Mitä ajattelet tulevaisuudestasi nyt? Mikä on muuttunut? Toiminnalli-

suuden kautta halusin varmistaa avoimen ilmapiirin syntymisen ja mahdollisuuden kertoa kokemuksista tarinoiden, mielikuvien ja tunteiden kautta.

On hyvä tuoda esiin, että haastatteluja tehdessäni inhimillisyys ja kokemattomuus haastattelijana nostivat päätään. Vaikka pyrin siihen, että en johdattele nuorta tiettyyn suuntaan, huomasin kuitenkin hiljaisempien nuorten kohdalla sitä tehneeni vieden keskustelua eteenpäin esimerkiksi näin:

Haastattelija: Sää olet nyt kerännyt kolme korttia, jotka kuvaavat sun mielestä sitä, mitä sää ajattelit sun tulevaisuudesta ennen, kun tulit toimintaan mukaan. Sää valitsit ensimmäisenä tällaisen kortin, jossa lukee Rento. Mitä tämä sun mielestäsi kertoo?

Anssi 24: Niin... no... en mä tiedä... (hiljaisuutta, nuori miettii.)

Haastattelija: Suhtauduit tulevaisuuteen rennosti?

Anssi 24: Niin... (hiljaisuutta, nuori miettii.)

Haastattelija: Sitten on tällainen kortti. Mitä tämä sun mielestäsi kertoo?

Anssi 24: No... ne pelaa pelejä siinä... (hiljaisuutta, nuori miettii.)

Haastattelija: Ajattelitko, että tulevaisuudessa tulet pelaamaan pelejä... vai että elämän se hetki oli sellainen?

Anssi 24: Ni, siinä vaiheessa... (hiljaisuutta, nuori miettii.)

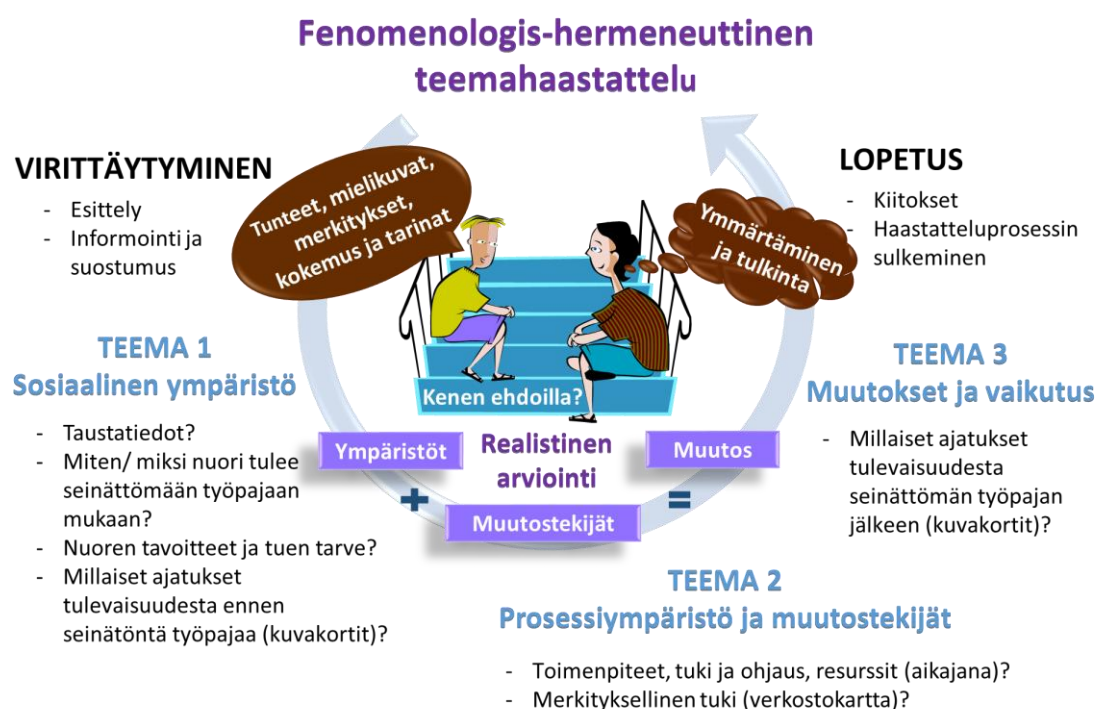
On selvää, että johdattelen keskustelua omien tulkintojeni ja esiymmärrykseni kautta. Valitettavasti tällaisia tilanteita on haastattelujen joukossa muutamia, mutta olen tiedostanut asian ja täten jättänyt nämä kohdat analysoinnista pois. Mukavaa oli huomata, että nopeasti nuori rentoutui ja loppua kohden omien kokemusten kertomisesta ei ollut tulla loppua.

Ennen varsinaista haastattelua tein yhden koehaastattelu nuorelle, joka on ollut aiemmin mukana seinättömässä työpajassa erinäisiä jaksoja viimeisen neljän vuoden aikana, mutta oli haastatteluhetkellä seurannassa. Koehaastattelun tarkoituksena oli testata toiminnallisen haastattelun toimivuus, eli miten menetelmät toimivat ja antavatko ne vastauksia tutkimuskysymyksiin. Samalla koehaastattelu toimi myös itselleni harjoituksena ja ymmärryksen rakentajana haastattelun kokonaisuudesta. Haastateltava oli odottanut tylsää haastattelulomaketta, johon hän vastaisi, mutta oli iloisesti

yllättynyt haastattelun toiminnallisuudesta. Haastateltava jopa koki hyvänä sen, että hänellä oli ohjatusti mahdollisuus katsoa elämäänsä taaksepäin ja huomata, mitä kaikkea on tullut tehtyä ja sai tätä kautta myös itselle jotain. Hänen mielestään oli hyvä, että haastattelija osasi kysyä täydentäviä kysymyksiä, kuten ”miltä sinusta tuntui, silloin kun...” -tyyppisiä kysymyksiä, koska ilman niitä hän ei olisi uskonut osavansa antaa omasta tarinastaan niin paljon.

Haastatteluympäristöllä oli koehaastateltavaan myönteinen vaikutus, sillä hän ei yleensä mielellään puhu omista asioistaan ventovieraille. Hän koki, että nuorisotila, jossa haastattelu tehtiin, on sellainen ympäristö, jossa hän on aina saanut avata tuntejaan ja se tuntui nytkin luonnolliselta. Koehaastattelu antoi uskon vahvistusta menetelmien toimivuudesta, joten jatkossa haastattelut toteutettiin joustavasti samoja menetelmiä käyttäen. Akaassa haastattelut tehtiin nuorisotilan nuorisotiedotuspisteessä ja Urjalassa nuorisoneuvojan huoneen vieressä olevassa huoneessa, koska nuorisotila oli usein varattu. Fenomenologis-hermeneuttinen teemahaastattelu, realistinen arviointi ja haastattelun prosessi on esitetty kuvassa 5. Tarkoituksena on tuoda esiin teorian ja käytännön suhde tehdyssä haastattelussa.

Kuva 5. Fenomenologis-hermeneuttisen teemahaastattelun prosessi toiminnallisina menetelminä.

Valmistauduin haastatteluihin aina huolellisesti tarkistaen, että minulla on kaikki tarvittava käden ulottuvilla. Halusin olla hyvissä ajoin paikalla, jotta ehdin järjestellä haastattelupaikan valmiiksi. Minulla oli tarjolla sekä makeisia, että erivärisiä kyniä ja postit-lappuja, joista nuori saisi valita mieluisimmat. Ennen sovittua haastattelu-aikaa rauhoituin odottamaan nuorta, jotta kiireetön tunnelma välittyisi. Halusin myös viestittää, että hänen antama aika haastatteluun on arvokasta ja olen kiinnostunut hänen tarinastaan.

Haastatteluun virittäytyessä juttelimme monen kanssa ihan niitä ja näitä ja tarjosin makeisia. Pidin yllä iloista ja rentoa ilmapiiriä, jossa ei haitannut suklaan nautiskelu kesken juttutuokioiden. Esittelin itseni ja kysyin luvan haastattelun äänittämiseen, sillä silloin ei tarvitse kirjoittaa muistiinpanoja ja pystyn paremmin keskittymään nuoren tarinoihin. Tämä käytäntö sopi kaikille.

Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien itsemääräämisoikeutta. Tutkittavalle tulee antaa kaikki mahdollinen tieto tutkimuksen luonteesta ja siitä mihin tarkoitukseen tutkimusta tehdään. Kun tutkittava saa tiedon näistä, hän voi tehdä päätöksen haluaako hän osallistua tutkimukseen. (Kuula 2011, 61–62.) Kävin nuorten kanssa läpi laatimani tiedotteen tutkittavalle ja suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta (ks. liite 1). Kerroin nuorelle opinnäytetyön tarkoituksen, tavoitteet ja haastattelumenetelmät sekä tutkimusaineiston käyttötarkoituksen, käsittelyn ja säilyttämisen. Informoin haastateltavaa myös hänen oikeudestaan kieltäytyä haastattelusta missä vaiheessa tahansa. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimuksessa käytettäviä tietoja julkaistaan opinnäytetyössä siten, ettei yksittäisiä tutkittavia voida tunnistaa. Lopuksi pyysin haastateltavaa allekirjoittamaan suostumuksen haastattelun toteuttamiseen. Haastateltavan informointi oli hyvin perusteellinen ja antoi itselle varmuuden siitä, että haastateltava ymmärtää mihin ryhtyy, tietää oikeutensa ja antaa suostumuksensa.

Seuraavaksi siirryttiin **ensimmäiseen teemaan**, jossa selvitettiin nuoren sosiaalista ympäristöä, jossa hän elää ja hänen taustatietonsa. Olin kiinnostunut siitä, mitä hän on elämässään tehnyt ennen seinättömään pajaan tuloa, kuten iästä, koulutustasusta ja työhistoriasta, sekä hänen tavoitteistaan ja tarpeistaan. Osittain tässä vaiheessa kysytyt tiedot limittyvät toisen teeman kanssa. Seuraavaksi pyysin nuorta tut-

kimaan arviolta 50 kappaletta kuvakortteja ja poimimaan korteista ne, jotka jollakin tavalla kuvaavat hänen ajatuksiaan siitä, miten hän näkee nyt oman tulevaisuutensa.

Kortteina hyödynsin yhdistäen Mun Stoori -kortteja ja Mielenterveys voimaksi -kortteja. Mun Stoori -kortit ovat alun perin kehitetty Australiassa St. Lukesin resurssikeskuksessa ja suomennettu Pesäpuu ry:ssä, joka on valtakunnallinen lastensuojelun erityisosaamisen keskus (Pesäpuu ry 2014a). Kortit on kehitetty nuorten parissa työskentelyyn esimerkiksi omien tunteiden ja ajatusten peilaamiseen (Pesäpuu ry 2014b, 7). Mielenterveys voimaksi -kortit kuuluvat Mielenterveys voimaksi nuorisotyöhön -käsikirjan yhteyteen ja ovat hyödyksi muun muassa nuorten parissa tehtävässä ryhmäytymisessä ja tunnetyöskentelyssä (Mielenterveystaidot kasvuun -hanke 2014). Vaikka korttien avulla kysyttiin nuorten näkemyksiä omasta tulevaisuudestaan, kuvailut kertoivat myös nuoren sen hetken ajatuksia omasta elämäntilanteestaan ennen seinättömään pajaan tuloa.

Toisessa teemassa selvitettiin prosessiympäristöä ja muutostekijöitä aikajanan avulla (ks. liite 2). Nuori kuvaili omaa polkuaan seinättömässä työpajassa ja liimasi aikajanalalle aina yhden pienen postit-lapun kutakin toimintaa kohden. Toimintoina olivat mm. työkokeilut, yhteishaut, tutustumiset jne. Alussa pyysin nuorta kuvaamaan tilannetta, kun nuorisoneuvoja oli häneen yhteydessä. Tämän jälkeen käytiin aikajamalla olevia vaiheita läpi ja nuori sai kertoa omin sanoin siitä, miten ne ovat häneen vaikuttaneet. Aikajanan aikana puhuttiin nuoren ja nuorisoneuvojan yhteisestä työskentelystä, kuten tuesta, ohjauksesta ja resursseista. Aikajanan lisäksi toteutin tuki- ja palveluverkostokartan (ks. liite 3). Verkostokartan idea oli nimetä niitä tahoja, joiden kautta nuori saa hänen mielestään merkityksellistä tukea koulutus- ja työelämänsymyksissä. Nuori kirjoitti hänelle merkityksellisiä tahoja pienille postit-lapuille ja kiinnitti ne paperille niin lähelle tai kauas, kuin hän kokee ne merkitykselliseksi.

Kolmannessa teemassa nuori sai jälleen käydä läpi alussa tutuksi tulleita kuvakortteja. Kuvakorttien avulla pyysin nuorta valitsemaan korteista ne kuvat, jotka jollakin tavalla kertovat hänen ajatuksiaan tulevaisuudestaan nyt, kun tehostettua ohjausta on takana. Kun nuori kertoi kuvista, syvensin kertomusta kysymällä, mikä vaikutti siihen, että hän ajattelee nyt tuolla tavalla. Lopussa oli kiitosten vuoro ja haastatteluai-
neiston luottamuksellisuuden vahvistaminen. Ihan lopussa halusin vielä varmistaa,

että nuori on lähdössä kotiin hyvillä mielin, eikä haastattelusta nousseet ajatukset jääneet mietityttämään ainakaan kielteisessä mielessä. Haastattelut kestivät koehaastattelua lukuun ottamatta 50–80 minuuttia. Koehaastattelu kesti melkein kaksi tuntia, sillä nuori oli hyvin puhelias.

Avainasemassa ovat nuorten kokemukset. Kun haastateltava kertoo kokemuksistaan, tutkija reflektoi, tematisoi ja käsitteellistää kuulemaansa. Esituttuus on merkitysten ymmärtämisen edellytys, eli tutkija tuntee ja tietää, mistä haastateltava puhuu. (Laine 2007, 32–33.) Ymmärryksen saadessaan tutkija suhtautuu kriittisesti ja reflektiivisesti ymmärrykseensä, jotta voidaan tavoittaa haastateltavan käsitys oman käsityksen sijaan (emt., 34–35). Tärkeää on pysähtyä kuuntelemaan ja olla aidosti läsnä, jotta vahvistuu haastateltavan tunne siitä, että hän ja hänen tarinansa on tärkeä.

Tutkijan tulee miettiä etukäteen teoreettisia lähtökohtia, jotka liittyvät tutkittavaan aiheeseen. Näihin teorioihin otetaan etäisyyttä tutkimuksen tekemisen ja tulkinnan ajaksi, jonka jälkeen ne viedään keskustelemaan saatujen tulosten kanssa hermeneuttisen kehän tavoin. (Emt., 35–37.) Haastattelussa pyrin unohtamaan ohjelmateorian ja keskittyä kuuntelemaan nuoren omaa näkemystä tehostetun ohjauksen prosessista.

3.3 Teemoittelusta sisällön erittelyyn ja analysointiin

Tutkijalla on vastuu tutkimusta kirjoittaessaan huomioida tunnistamisen mahdollisuudet. Pelkät peitenimet eivät välttämättä riitä yksityisyyden suojaamiseksi, sillä esimerkiksi pienissä kunnissa syystä tai toisesta pienistäkin seikoista voidaan tunnistaa. (Kuula 2011, 204–206.) Olen käyttänyt aineistoa analysoidessani nuorten peitenimiä ja ikää, mutta en ole eritellyt muita taustoja suoraan yhdistettäväksi. Samalla tarkoituksella on jätetty pois nuorten kotikunnat, koska aineistosta ei noussut merkityksellisiä alueellisia eroja. Toimintamalli on molemmissa kunnissa samanlainen. Tällöin voidaan ajatella nuorten kertovan yksilöllisiä kokemuksiaan samanlaisesta palvelusta, joka yhdistää Akaan ja Urjalan seinättömän työpajan vaikutusten arvioinnin.

Litteroinnin tein valikoivasti, eli poimin aineistosta teemoihin sopivat keskustelut ja jätin pois mielestäni epäoleelliset asiat. En nähnyt tarpeelliseksi kirjoittaa kaikkia äännähdyksiä, koska kyseessä ei ollut diskurssianalyysi. Merkitsin tekstitiedostoihin ääninauhojen aikoja, jotta tarvittaessa ääninauhaan on mahdollisuus palata ja kuunnella kyseinen kohta uudelleen. Litteroinnin jälkeen alkuperäiset tunnistetiedot hävitettiin ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen hävitetään haastattelujen äänitiedostot. Analyysia tehdessäni palasin tekstitiedostoihin useaan otteeseen lukien tekstejä uudelleen ja uudelleen mahdollisimman hyvän kuvan saadakseni.

Analysoinnin ensimmäinen vaihe oli teemoittaa haastatteluaineisto kuuteen eri teemaan: 1) Yhteydenotto, 2) Ajatukset tulevaisuudesta ennen seinättömään työpajaan tuloa, 3) Nuorten tavoitteet, 4) Resurssit, 5) Työmuodot ja toiminta ja 6) Muutokset. Vein nämä Excel-tiedostoon isoiksi teemoiksi, jonka alle toin systemaattisesti kunkin nuoren vastaukset allekkain lyhyinä lainauksina litteroinneista. Tämän jälkeen tein uuden taulukon samoilla teemoilla ja lisäsin näiden teemojen alle yhteisiä asioita ja merkityksiä. Seuraavaksi lisäsin taulukkoon allekkain nuoret ja vein heidän vastaukset yhteisten merkitysten alle (ks. liite 4). Tässä vaiheessa oli yksilöllisten tarinoiden kautta yhdistetty yhteisiä asioita ja ilmiöitä. Nämä kuvasivat merkityksiä, joiden kautta pystyttiin sekä kuvaamaan yhteisiä eniten esiin tuotuja merkityksiä, mutta myös yksilöllisiä piirteitä. Tätä voidaan kutsua sisällön erittelyksi.

Eskolan ja Suorannan (1998, 185) mukaan sisällön erittelyssä kuvataan tekstin sisältöä tilastollisesti eli analysoidaan sitä, miten ja mitä jostakin asiasta on puhuttu tai kirjoitettu. Tässä sisällön erittelyssä on nostettu esiin merkityksiä, jotka eivät ole yksittäisiä sanoja, vaan aineistosta nousseita asiayhteyksiä, joita on eritelty omiksi ryhmiksi. Teemoittelun ja sisällön erittelyn jälkeen aineisto ryhmiteltiin tyypeiksi. Tyypittelyssä etsitään samankaltaisia tarinoita (emt., 181). Tässä analysoinnissa muun muassa ilman koulutusta olevat tai koulutuksen saaneet olivat yksiä tyyppisiä. Muita tyyppisiä olivat lisäksi mm. nuoret, jotka kokivat seinättömään työpajaan mukaan tuleminen joko hyvänä juttuna, pakotettuna tai arveluttavana, nuoret, jotka olivat olleet pitkään työttömänä ja nuoret, joilla oli arjenhallinnan haasteita.

Nuorisoneuvojien workshopeissa kirjoitettiin asiat ja ilmiöt postit-lapuille ja muodostettiin yhdessä ryhmiä esimerkiksi tapahtuneista muutoksista ja käytetyistä työmuo-

doista. Näin onnistuttiin saamaan yksityiskohtaisista merkityksistä isompia kokonaisuuksia, joita on hyödynnetty analysoinnissa. Kollegoiden kanssa yhdessä tehdyt ryhmittelyt antoivat uusia näkökulmia ja oivalluksia yhteiseen kehittämiseen. Analysointi on ollut arviointityön ehdottomasti työläin ja eniten aikaa vievä vaihe.

Arviointitutkimuksen analysoinneissa käytetyt sitaatit eivät ole nuoren kertoman mukaisia sanatarkkoja lainauksia, vaan puhekieltä on muokattu luettavammaksi ja suoremimmaksi, kuitenkin niin, ettei asiayhteys muutu. Puhekieli kirjoitettuna saattaa välillä olla vaikeaselkoista ja turhan yksityiskohtaista. Tässä on myös eettinen puoli. Nuori saattaa kokea sanatarkat lainaukset noloiksi. Mielestäni tämän tyyppisessä arviointitutkimuksessa puhekielen kirjoittaminen ei ole tarkoituksen mukaista.

4 ASIAKKUUDEN TAUSTAT JA TARPEET

Seinättömän työpajan tarkoituksenmukaisuutta on ajateltava yhteiskunnan haasteiden ja tarpeiden näkökulmasta. Nuorisotyöttömyys, heikko koulutustaso sekä arjenhallinnan taitojen puutteet ovat selkeitä haasteita, joihin seinätön työpaja pyrkii vastaamaan. Haasteisiin vastaaminen taas synnyttää tarpeita. Tarvitaan yhteiskunnan ja asiakkaan näkökulmasta yksilöllistä ohjausta ja tukea arjenhallinnan taitojen opetteluun, yksilöllisten palvelujen hyödyntämiseen ja oman elämän suunnitteluun koulutus- ja työelämän kysymyksissä. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastellaan asiaa ohjelmateorian näkökulmasta ja toisessa alaluvussa syvennetään ohjelmateoriaa tuoden esille nuorten näkemyksiä heidän olosuhteistaan ja tarpeistaan.

4.1 Asiakkuus ja ohjelmateoria

Nuorten Ykspaja on tarkoitettu 15–28-vuotiaille, vailla työ- tai opiskelupaikkaa oleville akaalaisille ja urjalalaisille nuorille. Hakeutuminen maksuttomaan ja vapaaehtoiseen Ykspajaan tapahtuu itse tai viranomaisen tukemana. Ohjaavina viranomaisina ovat toimineet muun muassa työ- ja elinkeinotoimisto, työvoimanpalvelukeskus ja sosiaali-

toimi. (Vrt. Juutilainen 2012, 12.) Lisäksi nuoria ohjautuu toimintaan mukaan etsivän nuorisotyön kautta.

Asiakkuuden taustalla ovat lähes aina sosioekonomiset haasteet, jotka näkyvät heikkona työmarkkina-asemana kuten nuorisotyöttömyytenä ja koulutustasona. Suuri osa nuorista pystyy suunnittelemaan koulutus- ja työelämänpolkuja itsenäisesti tai apua pyytäen. Osa tarvitsee tukea ja ohjausta, jotta heidän mahdollisuutensa täysipainoiseen osallisuuteen eivät heikkenisi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 13.) Työ- ja elinkeinoministeriö (2012, 13) esittää, että nuoren tuen tarve voi johtua esimerkiksi nuoresta itsestään, ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta tai palveluprosessien ja palvelujen välisen yhteistyön toimimattomuudesta.

Kokemukseni mukaan kaikilla seinättömän työpajan asiakkailla ei usein ole tiedossa, mistä hakea tietoa käytännön asioihin. Ja jos tietää mistä sitä hakee, palvelut ovat jäykkiä ja välillä vaikeasti ymmärrettäviä. Nuorisoneuvojana päätehtäväni on ohjata nuoria koulutus- ja työelämän kysymyksissä. Nuorten kanssa opetellaan tiedon hakemista ja asioiden selvittämistä, jotta taito tehdä se itsenäisesti karttuisi. Joskus asioiden selvittäminen on tehty hankalaksi. Ymmärrän, jos nuorella tulee toisinaan epätoivo, kun asiat eivät selviä. Valitettavasti sitä tapahtuu välillä itselläkin, vaikka työskentelen näiden asioiden kanssa joka päivä.

Joidenkin nuorten kohdalla arjenhallintataitojen puutteet näkyvät muun muassa asioiden hoitamattomuutena ja/tai arjenrytmi on sekaisin. Työnhakuja ei muisteta uusia, mahdollisia tukia ei muisteta hakea ajoissa ja laskuja jää maksamatta. Kun nuori ei nuku riittävästi tai nukkuu epäsäännöllisesti, tämä näkyy usein ihan arkisten asioiden hoitamisessa. Silloin ei aina jakseta hoitaa itseään, syödä monipuolisesti ja liikua. Nuori aidosti pohtii, miten hän jaksaisi tehdä työtä. Nuori sitoutuu arjenhallintataitojen opetteluun tullessaan toimintaan mukaan, jotta jatkosuunnitelmia voidaan suunnitella ja toteuttaa.

4.2 Tarve ohjaukseen taustasta huolimatta

Arviointiprosessin aikana pidetyssä nuorisoneuvojien workshopissa päivitettiin seinättömän työpajan näkemystä siitä, kenelle ja missä olosuhteissa seinätön työpaja on kaikkein sopivin. Parhaiten palvelussa voidaan ohjata ja tukea 17–28-vuotiaita nuoria, joiden haasteena on koulu tai työ ja he haluavat saada työkokemusta tai miettiävät aktiivisesti ammatinvalintaa, joko ensimmäistä tutkintoa tai alan vaihtoa. Motivaatiota ei aina välttämättä ole heti, vaan se voi löytyä ohjauskeskustelujen aikana.

Kokemus on osoittanut, että koulutus- ja työelämän ohjaus ei ole ajankohtaista niiden nuorten kohdalla, joilla on akuutti päihdeongelma, vakavia mielenterveyden haasteita tai pidempiaikainen sairausloma. Tällöin nuorta ohjataan muihin sopiviin palveluihin, jotta elämäntilanne saadaan sille tasolle, että voidaan miettiä koulutukseen ja työelämään liittyviä asioita. Nuorella on muun ohjauksen rinnalla kuitenkin mahdollisuus seinättömän työpajan tukeen ja yhteydenpitoon, jolloin nuorta ohjataan moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen. Etsivän nuorisotyön tyypistä toimintaa eli keskustelua ja eri palveluihin ohjaamista voidaan tarjota 15–16-vuotiaille nuorille, mutta esimerkiksi työkokeiluun ei nuorta ikänsä puolesta voida ohjata. Urjalassa etsivä nuorisotyö on osa seinättömän työpajan toimintaa, kun taas Akaassa etsivästä nuorisotyöstä vastaa määräaikainen työntekijä nuorisoneuvojan lisäksi.

Pawson & Tilley (2004, 5) toteavat, että ohjelmat eivät voi pysyä aina samanlaisina, vaan ne ovat avoimia systeemejä, joihin ulkopuoliset muutokset vaikuttavat. Tehostettu ohjaus on lähtökohdiltaan samanlainen kaikille. Juuri avoimena systeeminä se on altis, mutta myös joustava erilaisille muutoksille. Muutokset voivat tulla ulkopuolelta, ja nuori yksilönä tuo prosessiin mukaan oman sosiaalisen ympäristönsä. Samaan aikaan prosessiympäristössä vuorovaikuttavat nuori ja nuorisoneuvoja sekä muut prosessin kannalta merkittävät toimijat moniammatillisena yhteistyönä. Vuorovaikutustilanteet ovat aina yksilöllisiä ja kukin on läsnä siinä omana persoonanaan.

Persoonallisuus pitää sisällään sellaisia ominaisuuksia kuten arvot, asenteet, tavoitteet, tarpeet, hallintakeinot, kyvyt, taidot ja toimintakeinot. Persoonallisuus muovautuu temperamentin, kokemusten, kypsymisen ja ympäristön muokkaavien vaikutusten

kautta. (Keltikangas-Järvinen 2004, 39–40, 197.) Isokorpi (2006, 73) kirjoittaa, jotta toisia ihmisiä voidaan ymmärtää, tulee ymmärtää ihmisen moninaisuus, yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus. Sosiaalinen ympäristö, jossa nuori elää, on osa hänen persoonansa. Persoonasta kumpuaa hänen tapansa ja valmiutensa nähdä ja suunnitella omaa tulevaisuuttaan. Nuorisoneuvojan tulee huomioida jokainen nuori yksilönä, jonka lähtökohdat toimintaan mukaan tullessa ovat aina erilaiset. Ajan antaminen nuorelle ja huolellinen tutustuminen raottavat niitä seikkoja, jotka ovat tärkeitä ottaa huomioon, kun laaditaan nuoren kanssa yhdessä suunnitelmia. Haastattelussa selvitettiin nuorten ajatuksia ennen seinättömään työpajaan mukaan tulemistä valokuvien avulla. Niiden kautta päästään perille siitä, mitkä ovat ne tunteet, ajatukset ja olosuhteet, miten nuori tilanteensa ja tulevaisuutensa näkee ennen kuin saa ohjausta ja tukea.

On huomattava, että vaikka tuloksissa tuodaan esiin yhteisiä ilmiöitä prosenttilukuina, ne ovat tulkintoja haastateltavien kertomuksista. Prosenttiluvut ovat suuntaa antavia lukuja siitä, mitkä asiat nuori itse nosti esiin omissa kertomuksissaan. Jos nuori ei nosta jotakin asiaa esille, ei tarkoita sitä, etteikö hän kokisi samalla tavalla.

Haastatteluun osallistuvista seinättömän työpajan asiakkaista noin 38 prosentilla oli päällimmäisenä huolenaiheena se, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Tämä korostui juuri niiden nuorten kohdalla, joilla ei ollut vielä ammattia. Turhautuneisuutta lisäsi kokemus siitä, ettei nuori ollut päässyt haluamaansa koulutukseen. ”Kun ei sitten päässyt mihinkään, tuli pelko, että pääsenkö koskaan mihinkään. Tuli sitä kautta vähän huono fiilis” (Pasi 20). On luonnollista, että nuori on allapäin ja oma näkemys tulevaisuudesta ei ole kovin valoisa. ”Turhautti, kun jouduin startille. Olisin halunnut suoraan ammattikouluun. Pelotti just, että mitä sitten startin jälkeen tapahtuu. Miten käy jos en pääsekään minnekään? Mihin sitä sitten joutuu?” (Aleksi 18). Seuraavaan yhteishakuun on pitkä aika ja nuori pohtii, jos ei silloinkaan pääse mihinkään. Hän kokee, että elämä menee hukkaan seuraavaa mahdollisuutta odotellessa. Vuosi vaila suunnitelmia on liian pitkä aika, jonka aikana mieli voi vaipua synkkyyteen, eikä näe elämässään valoa tunnelin päässä.

Nuori tarvitsee kuuntelijaa, jotta omaa turhautuneisuuttaan saa purkaa luottamuksellisesti. Samaan aikaan on tarvetta tehdä uusia suunnitelmia ja miettiä, miten tulevan

ajan voisi käyttää hyödyksi, jotta omat tavoitteet voisivat vihdoinkin käydä toteen. Keskiä ajatukset siihen, miten nuori voi kerätä onnistumisen kokemuksia ja voimaa tulevaisuuteen. Kokemukseni ja nuorten haastatteluiden mukaan nuorilla ei useinkaan ole tietoa niistä kaikista mahdollisuuksista, joita heillä on käytettävissään.

Pelkoa ja ahdistusta aiheuttivat toiminnassa pitkään olevalle epätietoisuus siitä, mitä haluaa tehdä ja onko valmis tähän kaikkeen.

Taru 22: Pelotti, että joutuu muuttamaan pois paikkakunnalta ja jättämään tämän kaiken tutun ja turvallisen... pelotti, että pääsee kouluun. Kaikilla oli jotkut odotukset, että mitä mun pitää tehdä mun elämälle ja itse ei olis halunnut tehdä niitä juttuja. Ahdisti tehdä isoja päätöksiä elämässä... en ollut valmis siirtymään elämässä eteenpäin.

Nuori tarvitsee aikaa omien ajatustensa selkiyttämiseen. Nuorella tulisi olla tehostetun ohjauksen aikana tunne, että siellä toimitaan hänen ehdoillaan. Kuunnellaan ja pohditaan yhdessä, mistä kenkä puristaa. Mikä pelottaa ja mitä voidaan tehdä yhdessä, jotta pelot lieventyisivät.

Arjenhallinnan taidot voivat olla hukassa myös nuorella, jolla on koulutus ja työhistoria. Tämä korostuu omilleen muuttamisen ja pitkän työttömyyden aikana. Haastateltavista noin 42 prosenttia tarvitsi tukea arjenhallintaan. Arjenhallinnan taitojen haasteet näkyivät osalla huonona unirytmienä, liikkumattomuutena ja asioiden hoitamattomuutena. Työttömyysaika koetaan toisaalta huolettomaksi ajaksi, jolloin voi tehdä asioita itselle mieluisalla tavalla ja omalla aikataululla. Sillä hetkellä voi kokea olevansa toisaalta hyvinkin tyytyväinen oloonsa, mutta toisaalta nuori huomaa jämähtäneensä aloilleen ja arjenhallinta alkaa luisua käsistä.

Valtteri 25: Ei silloin tarvinnut tehdä mitään. Sai tehdä mitä tykkäsi ja herätä silloin, kun halusit. Ehkä sitten tuossa loppuvaiheessa, kun ei ollut mitään, sitä vähän niin kuin masentui. Ei kiinnostanut enää pelaaminenkaan. Sitä vaan nukkui ja katseli telkkaria. Se oli huono juttu.

Esa 23: Sitten, kun muutin omilleni, kaikki lähti menemään alaspäin. Mää olin jäänyt paikoilleni. En päässyt eteenpäin. Oli sellainen tukahduttava olo. En viitsinyt miettiä, mikä mussa oli vikana ja mitkä mun tulevaisuudensuunnitelmat oli. Tiesin alitajuisesti, etten kuulu normaaliin yhteiskuntaan, kun möllötin vaan kotona.

Kokemukseni mukaan pitkään työttömänä olevaa nuorta on vaikea tavoittaa. Hän toisaalta mieluusti yrittää vältellä yhteydenottoja ja on tyytyväinen olotilaansa, jossa asioita saa tehdä itselle mieluisella tavalla ja aikataululla. Hänellä on usein pelko siitä, että ulkopuolinen henkilö puuttuu hänen ”mukavuudenhaluiseen” elämäänsä ja vaatii asioiden uudelleen järjestämistä. Nuori tarvitsee ymmärrystä ja aikaa sulatella asioita ja valmistautua muutoksiin.

Haastattelut osoittivat, että tutkinnon ja armeijan suorittaneista nuorista 67 prosentilla oli työttömyyttä takanaan noin 1-4 vuotta. Näistä nuorista 75 prosentilla oli haasteita arjenhallinnantaidoissa. ”Intin aikana motivaatio katos jonnekin. Kun sitä intin jälkeen jäi vaan kotiin, eikä tee mitään, se lumipalloefekti tulee vaan. Se jää siihen työttömyyteen. Sitä pitäisi heti mennä töihin tai jotain” (Antti 24). Arjenhallinnantaidot on saattava kuntoon ennen kuin voidaan suunnitella esimerkiksi työkokeilua. Muutos lähtee pienistä askeleista, joihin nuori sitoutuu ollessaan toiminnassa mukana.

Positiivinen asenne ja luottavainen mieli tulevaisuuden suhteen kantaa yli vaikeiden aikojen. ”Tulee pitää intoa yllä, ettei masennu. Ja jos johonkin pyrkii, niin pitää toivoo pääsevänsä sinne. Oon mää nytkin toiveikas tulevaisuuden suhteen” (Hannu 23). Tämä vaatii määrätietoisuutta ja uskoa itseensä. ”Mulla on ollut toiveena, että löytäisin oman alan töitä. Mulla on muutenkin ollut tavoitteena, että teen jonkin aikaa töitä ja sitten jatkan opiskelua. Ja sitten jos töitä ei löydy, niin jatkan opiskelua saman tein” (Vesa 19). Äkkiseltään voidaan ajatella, että nämä nuoret pärjäävät elämässään omin neuvoin. Kokemukseni ja haastattelut kuitenkin osoittavat, että näilläkin nuorilla on tarvetta parantaa omaa tilannettansa ja keskustella eri vaihtoehdoista ulkopuolisen ihmisen kanssa. Tämän lisäksi joskus tarvitaan myös ymmärrystä joustaa omista näkökannoistaan, jotta elämässä päästään eteenpäin.

Hanna 22: Turhautti, kun kävin tämän ammatin, eikä sitten ollutkaan töitä. Se ehkä otti kaikista eniten päähän. Olin niin varma, etten lähde muihin töihin, kuin vain oman alan töihin. En mää sitä huonona pitänyt, että olin työttömänä. Sitä kuitenkin oli kaikki asiat kohdallaan. Parisuhde oli hyvällä mallilla, oli kivaa, niin kun nytkin.

Mitä sitten, kun ammatin saatuaan oman alan töitä ei vain löydy? Mitkä ovat ne vaihtoehdot, joilla omaa tilannettaan voisi parantaa? Kokemukseni mukaan ihmisellä on

luontainen tarve pyrkiä eteenpäin omista lähtökohdistaan käsin. Yhdellä saattaa olla suunta ihan hukassa ja tulevaisuus pelottaa, kun taas toisella on selvä visio siitä, mitä haluaa, mutta tarvitsee jonkinasteisia väliaskelmia niiden tavoittamiseksi. Jokaisella nuorella lähtökohdat ja pyrkimykset ovat erilaiset, mutta niitä yhdistää tarve tulla kuulluksi ja ymmärretyksi, mutta myös halu kuulla erilaisia näkökantoja asioihin.

5 KOHTI MUUTOSTA – SOSIODYNAAMINEN OHJAUS VOIMAVARANA

Ohjelmateorian toinen teema käsittelee nuoren tehostetun ohjauksen prosessia. Tehostetun ohjauksen prosessissa olemme kiinnostuneita niistä muutostekijöistä, jotka prosessissa saavat muutoksia aikaan nuoren elämässä. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään ohjelmateorian näkökulmasta niitä oletuksia, joiden kautta uskomme toiminnan vaikuttavan. Seuraavissa luvuissa ohjelmateoria syventyy ja analysoinnin kautta tuodaan esiin keskeiset muutostekijät, jotka vaikutuksia saavat aikaan.

5.1 Ohjelmateorian jäsentäjänä tehostetun ohjauksen prosessi

Tehostettu ohjaus sisältää tavoitteet, resurssit, työmuodot ja toiminnan (ks. kuva 3). Nuorten Ykspaja -toiminnan tavoitteena on nuoren sosiaalinen vahvistuminen tuemalla nuoren elämänhallinnan taitoja, omatahtista yhteisöllistä kasvua sekä tekemällä oppimista. Tarkoituksena on, että nuori löytää oman kiinnostuksen kohteensa koulutus- ja työelämässä. (Vrt. Juutilainen 2012, 12.) Nuorisolaissa (2014) todetaan sosiaalisella vahvistamisella tarkoitettavan ”nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi”.

Seinättömän työpajan resursseina nähdään ammattitaitoinen nuorisoneuvoja, yksilöllinen, arvostava ja joustava ohjaus sekä luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen. Yksilöohjauksessa nuori kohdataan yksilönä, jolla on omat ajatuksensa ja toiveensa elämänsä rakentamisesta. Tulee uskoa ihmiseen ja hänen mahdollisuuksiin-

sa. Nuorisoneuvojan tehtävänä on kohdata nuori aidosti osoittaen kiinnostusta ja kunnioitusta häntä kohtaan sekä antaa tilaa hänelle ja aikaa oman elämänsä unelmoimiseen, tutustumiseen ja prosessiin. Aidossa kohtaamisessa ollaan läsnä, siinä jaetaan, kuunnellaan ja välitetään ja unohdetaan suorittaminen ja neuvojen antaminen (Mattila 2007, 12). Ajan antaminen kerryttää turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta. Kurssikaverini Lotta Ora (2012) totesi kerran, että ”vasta kun luottamus on rakentunut, uskaltaa kohdata toisen aidosti ja tunnistaa ja tunnustaa omat tarpeensa”. Minusta tässä on viisautta, sillä omien tarpeiden tunnistaminen ei ole helppoa, saati niistä kertominen. Luottamuksellinen ilmapiiri antaa rauhan itsensä tutkimiseen, sillä yksilöohjauksessa on kyse nuoren omista elämän suunnitelmista, hänen tarpeistaan.

Seinättömän työpajan idea perustuu siihen, että nuorta voidaan tavata yksilöllisesti esimerkiksi toimistolla, nuorisotilalla, nuorisotiedotuspisteessä, työkokeilupaikalla, kahvilassa tai vaikkapa lenkipolulla. Toimintamuotoina seinättömässä työpajassa ovat sosiodynaaminen ohjaus ja palveluohjaus. Kun nuori tulee seinättömään työpajaan asiakkaaksi, alkaa Ykspajassa kutsuttu tehostettu ohjaus. Tehostetun ohjauksen kesto on nuoren kannalta yksilöllinen ja voi kestää nuoresta riippuen yhden kuukauden tai jopa yli vuoden. Alussa nuoren kanssa käydään läpi henkilötietolain mukainen informointi tietojen vaihtamisesta ja tallentamisesta. Nuoren antaman suostumuksen perusteella tiedot tallennetaan seinättömän työpajan asiakasrekisteriin, jolloin henkilötietoja voidaan käyttää asiakassuhteen hoitamiseksi nuoren luvalla. Seuraavaksi toteutetaan alkuhaastattelu, jossa perehdytään asiakkaan elämäntilanteeseen kokonaisvaltaisesti. Ylös kirjataan muun muassa yhteystiedot, koulutustausta, mahdolliset harjoittelut, työkokemus, käydyt kurssit ja asiat, jotka on hyvä tietää suunnitelmia tehtäessä. Nuorisoneuvoja pitää tehostetun ohjauksen aikana valmennuspäiväkirjaa. (Vrt. Juutilainen 2012, 13.)

Yhdessä nuoren kanssa laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka lähtökohtana ovat nuoren omat tavoitteet. Tavoitteiden tulee olla realistisia, konkreettisia ja tavoitettavissa olevia. Henkilökohtaiseen suunnitelmaan kirjataan ylös osatavoitteet ja päätavoitteet sekä keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi kirjataan, millaista tukea ja ohjausta tai välineitä nuori tarvitsee päästäkseen tavoitteeseensa. Osatavoitteita voivat olla esimerkiksi työ- tai koulutuskokeilut ja päätavoitteina koulutus- tai työpaikka. (Vrt. Emt., 13.)

Toimintaan osallistuvia nuoria yhdistää pääsääntöisesti se, että he ovat vailla koulutaikaa tai työpaikkaa tai koulu ei suju toivotulla tavalla. Yksilöllisemmäksi työn tekee se, että nuorilla on erilaiset sosiaaliset ympäristöt, joista lähdetään liikkeelle. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteistyössä nuoren kanssa pyritään löytämään nuoren itsensä näköinen polku oman elämän rakentamiseen käyttäen toimintamuotoina yksilö- ja palveluohjausta. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry puhuu työpajatoiminnassa valmennuksesta (Hedemäki 2014), kun taas Nuorten Ykspajassa, joka on nuorisotyön yksi toimintamuoto, puhutaan ohjaamisesta. Seinättömässä työpajassa, tapahtuu se sitten valmennuksen tai ohjaamisen keinoin, nuoren koulutus- ja työelämän prosessi on kutakuinkin samanlainen. Työpajakentällä kutsutun yksilövalmennuksen tavoin yksilöohjauksen tarkoituksena on tukea nuorta arjenhallinnan parantamiseen ja toimintakyvyn vahvistamiseen, suunnitella koulutus- ja työelämää sekä motivoida ottamaan vastuuta omasta elämästään. Tavoitteena on nuoren kokonaisvaltainen auttaminen yhteistyössä muiden palvelujen kanssa. (Vrt. Työpajatieto 2013.)

Palveluohjauksen tarkoituksena on ohjata nuorta käyttämään hänelle sopivia palveluita yksilölliset tarpeet huomioiden. On tärkeää, että palveluista syntyy nuoren kannalta järkevä ja tavoitteellinen kokonaisuus, joka edistää osallisuutta ja nuoren integroitumista yhteiskuntaan. (Ylipaavalniemi, Sariola, Marniemi & Pekkala 2005, 16; Vrt. Juutilainen 2012, 16.) Moniammatillisella yhteistyöllä tuetaan mahdollisimman hyvin nuoren sosiaalista vahvistumista, joka on yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin, vaikuttamisen ja osallisuuden kokemusten ammatillista ohjaustyötä (Mehtonen 2011, 13; vrt. Juutilainen 2012, 16).

Ohjauksen ja tuen lisäksi toiminta on tärkeää. Seinättömän työpajan idea perustuu siihen, että nuorella on mahdollisuus työ- ja koulutuskokeilujen avulla saada selkeyttä työ- ja koulutus suunnitelmiinsa. Työkokeilussa selvitetään ammatinvalinta- ja uravaihtoehtoja tai tuetaan työmarkkinoille paluuta parantamalla työelämänvalmiuksia työ- ja elinkeinotoimiston kautta (Te-palvelut 2014). Työkokeilussa nuorisoneuvoja on nuoren kanssa yhteydessä työ- ja elinkeinotoimistoon ja työnantajaan ja sopii työkokeilun toteuttamisesta ja sen ohjaamisesta. Nuorisoneuvoja tarjoaa kokeilun aikana sekä nuorelle että työnantajalle ohjausta ja tukea. Tämän lisäksi nuorella on mahdollisuus osallistua koulutuskokeiluihin, muihin ohjattuihin toimintoihin, kuten kursseille, kunnan työpajoihin ja kuntouttavaan työtoimintaan, mikäli se on nuoren

kannalta järkevää. Henkilökohtaista suunnitelmaa pidetään ohjauksen pohjana, johon palataan aika-ajoin ja tehdään tarvittaessa muutoksia. Samalla seurataan ja arvioidaan nuoren kanssa yhdessä, kuinka polku kohti hänen omia tavoitteitaan on toteutunut. (Vrt. Juutilainen 2012, 13.)

5.2 Asiakkaaksi seinättömään työpajaan

Seinättömän työpajan toiminta on vapaaehtoista, mikä tarkoittaa sitä, että nuorella on mahdollisuus tutustua toimintaan ennen päätöstään olla mukana. Nuorella on myös ilman sanktioita mahdollisuus keskeyttää prosessi, mikäli hän itse sitä haluaa. Haastattelussa kysyttiin, mitä nuoret ajattelivat nuorisoneuvojan ollessa yhteydessä heihin. Vastaajista 46 prosenttia totesi yhteydenoton olevan ”hyvä juttu”, kun taas nuorista 39 prosenttia se ”arvelutti”. Läheisten huolta osoittaa se, että heidän toimestaan 15 prosenttia nuorista koki olevansa ”pakotettuja” tutustumaan toimintaan ja tämän jälkeen päättämään jatkavatko toiminnassa.

”Pakotetuilla” nuorilla, jotka eivät itse olleet alun perin halukkaita tulemaan mukaan, oli negatiiviset ennakkokäsitykset toiminnasta. Toisella oli käsitys, että toiminta on virallista ja ryhmämuotoista, jossa askarrellaan ja toisella pelko, että vastassa on sormiaan heristelevä psykologi tai sosiaalityöntekijä. Molemmilla oli tunne siitä, että he haluavat itse selviytyä omista asioistaan ja olivat jo ensimmäiseen tapaamiseen tullessa päättäneet, että kieltäytyvät jatkotapaamisista.

Esa 23: Kuljin oma tekemääni polkua, joka oli menossa kovaa vauhtia alamäkeen. Mää en hyväksynyt kenenkään ulkopuolisen neuvoja. Vaikka mää tiesin, ettei siitä mitään tule, halusin kuitenkin hoitaa itse omat asiani omassa mielikuvituksessani. Kolmannella kerralla mut sitten tuotiin periaatteessa tuohon etuovelle. Mää olin tosi skeptinen tämän suhteen.

Taru 22: Mää en silloin halunnut mitään apua. Sanoin, että mää osaan kyllä itsekin. Mää olin tosi vihainen mun läheisille, kun ne tunkeutuvat mun asioihin. Sitten nuorisoneuvoja soitti ja mää en kehdannut kieltäytyä. Mua jännitti se tapaaminen tosi paljon. Mää en nukkunut edellisenä yönä yhtään, kun ajattelin, että tämä on joku tosi virallinen juttu.

Tapaaminen ei kuitenkaan jäänyt siihen ainoaan, vaan molemmat nuoret halusivat jatkaa toiminnassa. Mikä sai Esan pään kääntymään?

Esa 23: No se oli mulle yllätys, että sellainen nuori ihminen tuli siihen. Nuorisoneuvoja hyvin paljon painotti sitä, että hän on ihan täysin kolmas osapuoli. Että hän katsoo vain omalta kannaltaan, eikä välitä siitä mitä ehkä muut on hänelle sanonut. Että hän kysyy mun mielipiteen siitä, mitä mää tästä kaikesta ajattelen.

Haastattelija: Mikä siinä oli erityisesti merkityksellinen juttu, että päädyit tulemaan toisenkin kerran tänne?

Esa 23: No se oli sellainen rento suhtautuminen tähän asiaan. On niin kuin ihminen, joka tykkää hommastaan ja sen huomaa. Nuorisoneuvoja saa tuntemaan, että on mua varten täällä. Saa tuntemaan itsensä tärkeäksi. Että häntä kiinnostaa vain sun asiasi ja haluaa oikeasti auttaa. Se oli se ratkaisevin tekijä.

Ensimmäisellä tapaamisella nuoret pääsivät eroon ennako-oletuksistaan virallisesta toiminnasta ja vastassa olikin aito ja välittävä ihminen, joka halusi kuulla nuoren oman tarinan. Nuorilla ei ollut selkeitä tavoitteita toiminnan alussa, ainakaan omasta halusta kumpuavaa. Muista haastateltavista poiketen näillä nuorilla korostui tarve saada ohjausta ja tukea paperiasioiden hoitamiseen, kuten työnhakuun tai toimeentuloon liittyvissä asioissa. Tämä selittää läheisten huolen, sillä nuoret asuvat omillaan.

Nuoret, joita yhteydenotto arvelutti, pohtivat toiminnan hyödyllisyyttä heille itselle. Neljä viidestä ennakkoluuloisesti suhtautuneista nuorista koki olevansa tyytyväisiä elämäntilanteeseensa sillä hetkellä, vaikka taustalla oli myös ikäviäkin tunteita, kuten masentuneisuutta ja turhautuneisuutta (75 %). Yksi nuorista, jolla oli ammatillinen perustutkinto, työkokemusta ja asepalvelus suoritettuna ei ollut motivoitunut kahden vuoden työttömyyden aikana hakemaan töitä. ”Olin silloin tyytyväinen olooni” (Valtteri 25). Tästä syystä nuorella ei ollut tavoitteita toiminnan alussa. Kolmella viidestä nuoresta oli alun alkaen tavoitteena kouluun tai töihin haku, mutta he eivät ymmärtäneet, miten seinätön työpaja voisi heitä tilanteessa auttaa.

Anssi 24: No vähän silleen, että hoitaa nyt pois alta tuo tapaaminen. Että kai sinne nyt pitää mennä... vai oliko sinne? En mää muista. Tapaamisissa ihan vaan juteltiin kaikista asioista. Etsittiin motivaatiota.

Tero 18: Olin mää vähän sillain, että mitä tästä nyt sitten tulee. Että onkohan tässä nyt mitään kivaa työtä mitä rupeen tekemään. Jaksako sitä sitten pitkään... Ajattelin, että kai sitä jotain löytyy. Alussa nuorisoneuvoja kyseli kaikkea, että mikä mua kiinnostaa, kuka mää olen ja mitä mää olen tehnyt.

Haastatteluaineistosta ei kuitenkaan suoraan selvinnyt sitä, mikä sai heidät jatkaamaan toiminnassa ensimmäisen tapaamisen jälkeen. Yksi viidestä ei kokenut oloaan tyytyväiseksi. Häntä harmitti joutuminen ammattistartille, eikä hän ymmärtänyt ammattistartin yhteydenottoa seinättömään työpajaan koulun tukimuotona. Hän mietti, mitä hän seinättömästä työpajasta koulun rinnalla hyötyisi ja oliko siinä mitään järkeä. Tapaamisia kuitenkin jatkettiin, ja pikkuhiljaa ymmärrys koulun tukimuodolle alkoi hahmottua.

Aleksi 18: Tavoite oli varmaan se, että kävisin sen ammattistartin kunnolla ... sekin vähän lipsu mutta pääsin kumminkin läpi ja pääsin tuonne missä nyt opiskelen ammattiin. Ei siitä ainakaan haittaa ollut. Kyllä se auttoi käymään siellä ammattistartilla, kun sai täällä tehdä niitä koulutehtäviä. Sitten oli parempi mieli mennä kouluun.

Yhteydenottoa hyvänä asiana piti 46 prosenttia haastatelluista nuorista. Näistä nuorista ammatillinen perustutkinto oli 83 prosentilla nuorista ja pelkkä peruskoulu 17 prosentilla. Tavoitteina nuorilla oli kouluun haku (33 %), töihin haku (66 %) ja suunnan etsintä (50 %).

Hanna 22: Kyllä mää vähän mietin, että mikä juttu tämä nyt sitten on, mutta ajattelin, ettei tämä nyt pahitteeksi ole. Olin yllättynyt siitä, että se olikin paljon mukavampaa kuin mää oletin, eikä niin virallista. Se oli just hyvä siihen ensimmäiseen tapaamiseen. Antoi paremman kuvan. Mulla oli tavoitteena, että pääsisin ensi työharjoitteluun. Että pääsisi näyttämään, että mihin mää pystyn.

Vesa 19: No mulla on asenne, että osaan itsekin hakea töitä. Sitten, kun muhun oltiin yhteydessä, ajattelin, että miksikä ei. Nuorisoneuvoja ehdotti, että menisin johonkin harjoitteluun. Mieluummin mää teen jotain, kun istun vaan kotona tekemättä mitään. Nuorisoneuvoja on mukava ihminen. Sen kanssa voi puhua kaikista asioista ja se on hyvä, kun se tietää niin paljon näistä jutuista.

Saara 17: Oli tosi helpottavaa, kun nuorisoneuvoja soitti ja mää sain jotain helpotusta tähän mun tilanteeseen. Että voisin päästäkin johonkin. Mulla oli tavoitteena, että pääsisin kouluun tai ammattistartille korottaan mun numeroita. Nuorisoneuvoja on tosi rento ja mukava ja sen kanssa ei tarvitse esittää mitään.

Kun ottaa yhteyttä nuoreen, ei voi koskaan tietää, miten sinuun suhtaudutaan. Kaikkeen on varauduttava. Jopa siihen, ettei koskaan saa yhteyttä johonkin nuoreen tai ensimmäisen puhelun aikana kieltäydytään ja kielletään ottamasta yhteyttä uudelleen. Tässä toiminnassa nuorella on siihen täysi oikeus, sillä on kyse vapaaehtoisesta ja nuoren ehdoilla tapahtuvasta toiminnasta. Kenenkään päätä ei voi väkisin kääntää. Monesti auttaa myös se, että nuori saa mahdollisuuden miettiä asiaa, jolloin uudelleen yhteyttä otettaessa nuori onkin halukas tapaamiseen. Tässäkin toimii ajan antaminen ja nuoren kokemus siitä, että hän itse saa päättää elämänsä liittyvistä asioista.

5.3 Tekemällä oppiminen ja kokonaisvaltainen ohjaus

Kahta nuorta lukuun ottamatta, kaikkia nuoria yhdisti tekemällä oppiminen työkokeilussa. Työkokeilun nähtiin tuovan paitsi arvokasta työkokemusta myös antavan tukea arjenhallintaan ja näkökulmia tulevaisuuteen. Työkokeilut sujuivat pääsääntöisesti hyvin, ja vaikka kaikista työpaikoista ei niin pitänytkään, ne koettiin oppimiskokemuksina ja näkökulmia avartavina. Työkokeilumahdollisuudesta puhutaan usein työ- ja elinkeinotoimiston asiakastapaamisissa, jolloin nuori voi itsenäisesti hakea työkokeilupaiikkaa. Tämä koettiin kuitenkin hankalaksi ja vain 8 prosenttia nuorista ajatteli, että olisi ehkä voinut hankkia työkokeilupaikan itsenäisesti.

Hanna 22: Olen mää aikaisemmin kuullut, että tällaisia työkokeilumahdollisuuksia on olemassa, mutta vähän huonosti. Se kerrottiin vähän sillain, että sen paikan etsiminen on vaikeaa. Sitten nuorisoneuvoja kertoi siitä työkokeilusta paremmin, että millainen se on, miten sitä tehdään ja miten se aloitetaan. Kyllä Ykspaja on niin kun auttanut. Ettei olis ehkä ilman sitä pärjännyt eteenpäin. Että jos olisi tullut tuollainen työkokeilujuttu, niin olis mun kohdalta voinut tyssätä aika äkkiä.

Tero 18: En mää usko, että olisin nyt työkokeilussa. Vaikea uskoa, että olisin itse löytänyt mitään silloin. Kyllä se olisi vaikeuttanut ilman mitään koulutusta mennä tuonne kyselemään, että olisiko paikkaa tämmöiselle. Se on hyvä, kun nuorisoneuvoja on auttanut hakemaan työkokeilupaiikkaa.

Nuorista noin 67 prosenttia toivat esiin haastatteluissa, että ajan antaminen ja mahdollisuus päättää itse asioista olivat tärkeitä. Pitkään työttöminä olleiden kohdalla tar-

vitaan usein motivointia ennen työkokeilusta innostumista. Juuri näiden nuorten kohdalla ajan antaminen ja päätös valmiudesta mahdollistaa työkokeiluun sitoutumisen.

Anssi 24: No silloin ihan alussa vähän niin kun motivaatiota etsittiin. Sitä vaan niin kun jää siihen. Olihan se työttömänä ihan kivaakin. On siinä hyvät ja huonot puolensa, niin kun kaikessa on... Olihan sinne työkokeiluun vaikeaa lähtee, mutta ajattelin, että saa tuon päivärytmin kuntoon. Sitä tuli katsottua noita yömatseja. Kun ei tarvitse herätä mihinkään, niin oli vaikeaa pitää rytmiä yllä... Kun on työkokeilussa, sitä saa päivärytmin kuntoon. Jaksaa tehdäkin jotain. Mää oon ruvennut käymään salilla... niin se on ihmeellinen yhtälö, kun tekee töitä, sitä jaksaa enemmän, kun ei tee mitään, niin ei jaksaa mitään. Että kun oot työtön, sitä on aikaa tehdä mitä vaan... et sää jaksaa tehdä... se on vaikeampaa.

Esa 23: Silloin alettiin pohtimaan näitä mahdollisuuksia, koska mä en ollut kovin innoissani töihin hausta tai tekemisestä. Olin niin pitkään tottunut majoileen kotona. Nuorisoneuvojakin sanoi, ettei ole mikään kiire. Että sen mukaan, kun miten susta tuntuu. Nuorisoneuvoja ei ollut se, joka potki eteenpäin vaan odotti, kun mä tein päätöksen. Mua nolotti, kun olin pitkittänyt (työkokeiluun lähtöä) ja sitten mä aloin miettimään, että jos nyt aloittaisi... Kun ensimmäisen viikon olin ollu täällä työkokeilussa, tuli tunne, että mä kuulun tähän yhteiskuntaan. Mää herään aamulla töihin, teen työpäivän, tuun kotiin ja mä voin tehdä mitä mä haluan, koska olen ansainnut sen sillä mun työnteolla. Oli hyvä tunne. Ei ollut tarpeeton ja turhautunut olo.

Yksi nuori koki ensimmäisen kahden vuoden aikana nuorisoneuvojan hoputtavan ja painostavan. Hän oli ollut pitkään työttömänä ennen Ykspajaan tuloa ja mukana toiminnassa noin kolme vuotta. Kolmen vuoden taival on ollut pitkä ja sen aikana nuorisoneuvojat ovat ehtineet vaihtua ja välissä on nuoren toiveesta ollut esimerkiksi kesätaukoja. Viimeisen vuoden aikana nuori kuitenkin oli valmis lähtemään pariinkin eri työkokeilupaikkaan pidemmiksi jaksoiksi ja muuhun ohjattuun toimintaan, jota nuoren mukaan vauhditti nuorisotakuun voimaan tuleminen. Loppujen lopuksi nuori kuitenkin totesi: ”En mä olisi nyt missään, jos nuorisoneuvoja ei olisi hoputtanut... ettei tule pelkästään istuttua siellä koneella 24 tuntia” (Valtteri 25).

Nuorisoneuvojan jatkuva yhteydenpito työkokeilun aikana koettiin hyvänä. Nuoret pitivät tärkeänä sitä, että nuorisoneuvoja soittaa ja käy paikan päällä kysymässä kuumia. Tunne siitä, ”että se välittää... se on aina henkilökohtaisesti kiinnostunut susta silloin, kun se soittaa. Ettei ole pelkkä asiakas” (Leevi 28). Yhteydenpito luo turvallisuudentunnetta, sillä tietää, että mahdollisista ongelmista voisi keskustella nuoriso-

neuvojan kanssa. ”Mää oon aina saanut tehdä sen, mitä olen tehnyt ja jos se menee huonommin, niin sitten keksitään jotain uutta” (Eerika 23).

Ohjauskeskustelut ja tuki työkokeilun aikana edesauttavat myös pitkän tähtäimen suunnitelmia. Mitä sitten, kun työkokeilu päättyy? Millä tavalla työkokeilu on auttanut hahmottamaan työ- ja koulutuselämän suunnittelua? Tuleeko työkokeilua jatkaa vai onko matkan varrella muodostunut muita tärkeitä toimia, joita kohti tulisi tähdätä? Työkokeilun aikana valmistaudutaan muun muassa yhteishakuihin, pääsykokeisiin ja työhaastatteluihin, tehdään työhakemuksia, valmistellaan palkkatukiasioita, tutustutaan koulu- ja työpaikkoihin sekä tuetaan arjenhallinnantaitoja.

Arjenhallinnan taitojen kohentumisen lisäksi työkokeilu on antanut tärkeää työkokemusta ja uusia näkökulmia sekä ajatuksia tulevaisuuden suhteen. ”Siitä on ollut paljon hyötyä. Kyllä mua joku arvosteli, kun teen töitä yhdeksällä eurolla päivässä. Mutta mieluummin teen töitä, kun olen kotona tai ryypiskelemässä” (Vesa 19).

Viiden nuoren kohdalla valmistauduttiin kouluhakuihin työkokeilun aikana. Kahden nuoren koulututustumiset antoivat näkökulmia ammatin- ja koulupaikan valintaan. ”Se vahvisti vaan sitä, että määhän haluan sinne. Ja sitten, kun oli käynyt siellä, määhän en jännittänyt niin paljoa pääsykokeita, kun tiesi minne pitää mennä” (Taru 22). Tällainen toiminta on varsin hyvä varsinkin silloin, kun nuorella on pelkoja uusia asioita ja paikkoja kohtaan.

Akaan ja Urjalan seinättömien työpajojen vuoden 2013 asiakaspalautteen mukaan 92 prosenttia asiakaspalautekyselyyn vastanneista nuorista koki, että seinättömän työpajan ohjaus ja tuki on ollut heille erittäin (77 %) tai jonkin verran (19 %) hyödyllistä. Erityisesti tuki ja ohjaus oman elämän suunnittelussa koettiin tärkeäksi. (Akaan kaupungin nuorisopalvelut & Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014.) Seinättömän työpajan resursseina ovat ammattitaitoinen nuorisoneuvoja, yksilöllinen, arvostava ja joustava ohjaus, sekä luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen. Haastatteluissa nousi esiin kolme kärkeä, jotka nuoret kokivat tärkeiksi asioiksi ohjaustilanteissa. Ne olivat hyväksyntä, kunnioitus ja arvostus. Nämä olivat asioita, jotka nousivat nuorten kertomuksista ja muodostavat yhteistä ajatusmaailmaa.

Analysoidessani haastatteluja ja keskustellessani nuorisoneuvojien kanssa workshoppeissa todettiin, että yksilöohjauksessa voidaan puhua sosiodynaamisesta ohjauksen menetelmästä. Sosiodynaamisessa ohjauksessa autetaan ja tuetaan asiakasta näkemään omat vahvuudet, saavutukset ja mahdollisuudet, joiden kautta voimavaroja voidaan kehittää ja täten asiakkaan mahdollisuus päästä elämässään eteenpäin paranee. Asiakasta motivoidaan käyttäen merkitysten ja kokemusten kuvauksia motivaation lähteinä. Se, miten viestimme toistemme kanssa, perustuu ideoihin, näkökulmiin ja merkityksiin, jotka vaikuttavat toimintaamme ja muodostavat sille perustan. (Peavy 2006, 25–26.)

Sosiodynaamisen ohjauksen tarkoituksena on korostaa ”kontekstin, sosiaalisuuden, sosiaalisten ja henkilökohtaisten todellisuuksien yhdessä konstruoimista”, sillä usein haasteet sijaitsevat ”kontekstissa eli ihmisten välillä tai ihmisten ja heidän kontekstiansa välillä” (emt., 25). Tämä ymmärretään myös realistisessa arvioinnissa. Kun ohjauksessa ja arvioinnissa otetaan huomioon nuoren sosiaalinen ympäristö ja sen kerroksellisuus, voidaan paremmin ymmärtää myös se, miten ja millä menetelmillä nuorta voidaan ohjata ja tukea.

Lähes 70 prosenttia haastateltavista kertoi, että heidät **hyväksytään** juuri sellaisina kuin he ovat. Nuorilla oli tunne, että nuorisoneuvoja kuuntelee, hänen kanssaan saa olla oma itsensä ja on helppo puhua mistä vain. Akaan ja Urjalan seinättömien työpaikkojen vuoden 2013 asiakaspalautteen mukaan 77 prosenttia nuorista koki parasta antia olleen kahdenkeskiset keskustelut nuorisoneuvojan kanssa. Erään asiakaspalautteeseen vastanneen nuoren mukaan ”se oli ainut paikka, jossa pystyi helposti avautumaan ja etsimään ratkaisuja”. Haastateltavista noin 62 prosenttia nosti esiin, että heitä **kunnioitetaan**. Haastateltavien mukaan nuorisoneuvoja kysyi kuulumisia ja mielipiteitä ja ennen kaikkea ymmärsi ja välitti. Eräs nuori totesi asiakaspalautteessa, että ”työntekijät eivät arvostelleet sun päätöksiä, vaan auttoivat parhaansa mukaan. Se oli todella positiivista”.

Kunnioitus on auttamisen ydinkäsite sosiodynaamisessa ohjauksessa. Sosiodynaaminen filosofia korostaa kahden ihmisen inhimillistä ja aitoa kohtaamista, jossa kummallakin osapuolella on oikeus saada osakseen kunnioitusta. Kun kumpikin kunnioittaa toisiaan ihmisinä ja kunnioittaa toistensa panosta yhteiseen prosessiin, saadaan

ohjausprosessiin samalla suurempi hyöty. (Emt., 36, 53.) Peavy (2006, 36) toteaa, että ”kun kohtaa toisen samanvertaisena ihmisenä, on hyvin vaikeaa olla tuntematta vastuuta siitä toisen ihmisen elämän alueesta, joka on ohjauksen kohteena”. Kunnioitusta on vahvistaa asiakkaan henkilökohtaisia merkityksiä ja kokemuksia, joiden kautta voivat mahdollistua oivallukset, merkitykset ja toiminta (emt., 53).

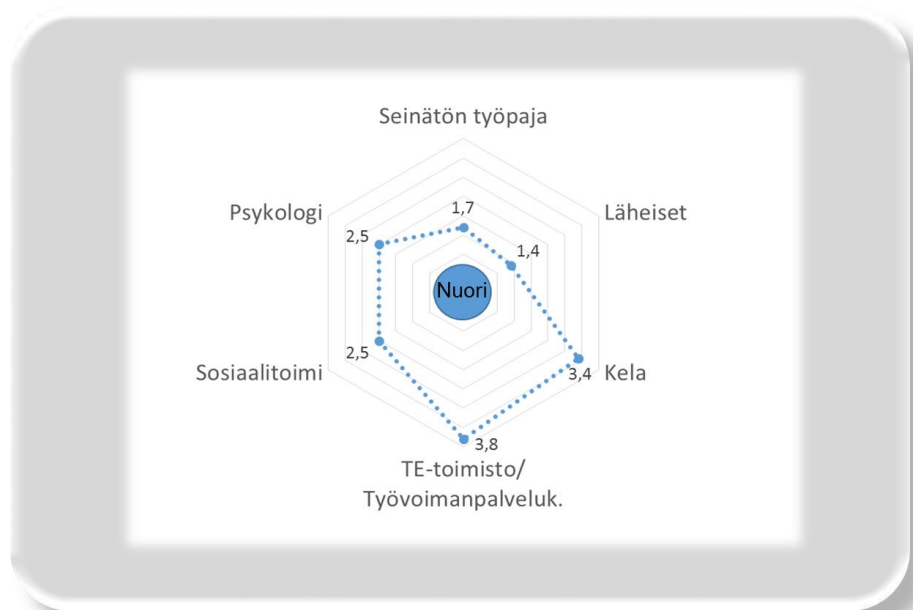
Haastateltavista nuorista jokainen koki, että seinättömässä työpajassa on toimittu heidän ehdoillaan. Noin 67 prosenttia nuorista koki, että häntä **arvostetaan**. Tämä näkyi heidän mielestään ajan antamisena ja mahdollisuutena päättää itse omista asioistaan. Peavyn (2006, 40) mukaan ohjaajan tulisi arvostaa henkilökohtaisen vapauden ideaa, eli ihmisen kykyä valita päämääriä itselle ja auttaa niissä taidoissa, joissa hän tukea tarvitsee päästäkseen arvostamiinsa tavoitteisiin.

Siitonen (1999, 117) mainitsee, että ihmisellä on luontainen tarve tuntea itsensä arvokkaaksi, jolloin pienelläkin tämän tunteen lisäämisellä voi olla positiivisia vaikutuksia yksilöihin ja se voi tuottaa valtavasti energiaa oppimiseen ja kasvuun. Tätä voidaan kutsua voimaantumiseksi. Voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen on prosessi, joka lähtee ihmisestä itsestään ja se on ”yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, samoin luottamukseen omiin mahdollisuuksiinsa sekä näkemykseen itsestään ja omasta tehokkuudestaan”. Sosiaaliset rakenteet, olosuhteet ja toiset ihmiset vaikuttavat tähän ihmisen henkilökohtaiseen voimaantumisen prosessiin, jonka kautta voidaan tukea ihmistä, mutta ”voimaa ei voida antaa toiselle”. (Emt., 117–118.)

Nuoren täytyy saada olla mukana seinättömässä työpajassa omasta halustaan ja intressistään käsin ja asettaa sellaisia tavoitteita, joihin hän uskoo pystyvänsä. Ohjauksen ja tuen kautta pyritään vahvistamaan nuoren omaa näkemystä itsestään ja uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Työ- ja elinkeinoministeriö viittaa Jari-Erik Nurmeen (2011), joka painottaa mahdollisina syrjäytymisen ehkäisykeinoina myönteisen ajattelun vahvistamista, itsetunnon tukemista, sosiaalisten taitojen opettelua, koulutus- ja uratavoitteiden tekemistä ja niistä päättämistä.

Haastattelun yhteydessä teetetyn tuki- ja palveluverkostokyselyn mukaan nuoret kokivat, että läheisten jälkeen seinätön työpaja oli merkittävä tukea antava palvelu. Ku-

vassa 6 nuorten vastaukset on laskettu määrän ja sitä kautta keskiarvon perusteella. Nuoret kertoivat, millaista tukea he ovat tarvinneet ja mitkä tahot ovat olleet merkittävimmät. Yleisimpiä tukimuotoja olivat läheisten lisäksi seinätön työpaja, sosiaalitoimi, työvoimatoimisto ja Kela. Näiden lisäksi muutamat nuoret mainitsivat muun muassa psykologin palvelut. Nuoret sijoittivat nimeämänsä tuen joko niin lähelle tai kauas tai tärkeysjärjestykseen kuin he kokivat kunkin heistä itsestään katsottuna olevan. Nuorista 53 prosenttia totesi, että läheiset ovat niitä, joiden kanssa käydään läpi asioita ensisijaisesti. Seuraavana tulee seinätön työpaja, joka mainittiin muutamien nuorten kohdalla (38 %) ensisijaiseksi ja tärkeäksi tueksi. ”Ykspaja on tässä keskellä... tämä on ihan alku ja loppu. Ei tästä mitään muuten koskaan olisi tullutkaan. Ettei olisi noita muita palveluja, jos tätä ei olisi” (Esa 23).

Kuva 6. Nuoren verkosto. Mitä pienempi suhdeluku on, sitä läheisempi tuki on nuorelle.

Kela ja sosiaalitoimi tuotiin esiin niiden antaman taloudellisen tuen vuoksi. Työvoimatoimiston palvelut koettiin yhtä nuorta lukuun ottamatta aika kaukaisiksi palveluiksi. Muutama nuori kaipasi työvoimatoimistolta aktiivisempaa roolia. Seinätön työpaja tekee aktiivista yhteistyötä työvoimatoimiston kanssa esimerkiksi työkokeiluun liitty-

vissä asioissa, jolloin nuoren kokemus työvoimatoimiston ohjauksesta voi näkyä lähinnä päätösten sinetöijänä.

6 MUUTOS

Ohjelmateorian kolmas teema käsittelee muutoksia nuoren elämässä eli prosessin kautta muodostuneita vaikutuksia ja pidemmän aikavälin vaikuttavuutta. Ensimmäisessä alaluvussa tuodaan jälleen esiin oletukset siitä, millaisia vaikutuksia oletamme toiminnan saavan aikaan. Seuraavat alaluvut tuovat esiin aineistojen pohjalta kerättyjä vaikutuksia ja muutoksia. Vaikutusten analysoinnissa keskitymme haastateltavien senhetkiseen tilanteeseen, jossa he olivat vielä tehostetussa ohjauksessa. Haluan kuitenkin tuoda esiin ohjelmateoriassa mainitun seurannan seinättömän työpajan kokonaiskuvan saamiseksi. Tämän analysoinnin tueksi olen hyödyntänyt Akaan ja Urjalan seinättömien työpajojen toimintaraporttia, jossa saadaan selville tieto nuorten sijoittumisista.

6.1 Vaikutukset ja vaikuttavuus ohjelmateorian jäsentäjänä

Seinättömän työpajan tavoitteena on nuoren sosiaalinen vahvistuminen ja että nuori löytää oman mielenkiinnon kohteensa koulutus- ja työelämässä. Nämä ovat niitä sen hetken vaikutuksia, joiden kautta nuori lähtee seurantaan ja kokeilemaan omia siipiään. Pidemmän ajan vaikuttavuus, kuten vastuu omasta elämästä ja arjenhallinnantaidot sekä työmarkkina-aseman parantuminen tai kouluttautuminen, tulevat esiin seurannan aikana.

Henkilökohtaisen suunnitelman toteutumista arvioidaan yksilöllisesti. Tavoitteena on, että tehostetun ohjauksen päättyessä nuori on sijoittunut hänelle sopivaan toimintaan kuten koulutukseen, työelämään tai muuhun ohjattuun toimintaan. On myös tilanteita, joissa tehostettu ohjaus keskeytyy esimerkiksi toiselle paikkakunnalle muuton, asepalveluksen, siviilipalveluksen tai äitiysloman johdosta. Joissakin tilanteissa nuori

saattaa keskeyttää tehostetun ohjauksen tai päätyä ohjauksen jälkeen työttömäksi. Tällöin voidaan todeta, että ohjauksessa ei ole onnistuttu. Usein tällaisissa tilanteissa nuori ei ole pystynyt tai halunnut sitoutua ohjaukseen esimerkiksi oman elämäntilanteensa takia. (Vrt. Juutilainen 2012, 13–14.) On myös mahdollista, ettei töitä yksinkertaisesti ole saatavilla koulutustaustasta huolimatta.

Kun nuori on päässyt tavoitteeseensa tehostetun ohjauksen jälkeen, hän siirtyy seurantaan. Seuranta tehdään seinättömässä työpajassa 36 kuukautta. Sen tarkoituksena on seurata tehostetun ohjauksen vaikuttavuutta ja olla vielä nuoren elämässä läsnä. Seurantavaiheessa nuoreen ollaan yhteydessä ensimmäisen puolen vuoden aikana kuukausittain, seuraavan puolen vuoden aikana kolmen kuukauden välein, seuraavan vuoden aikana puolen vuoden välein ja lopuksi kolmen vuoden päästä. (Vrt. Emt., 14.)

6.2 Sisäiset ja ulkoiset muutokset

Aineistosta nousi monia nuorten kokemuksiin perustuvia muutoksia, jotka nuorisoneuvojien workshopissa käytiin läpi. Yhteisen työskentelyn lopputuloksena todettiin, että muutokset esittävät nuorissa sekä sisäisiä että ulkoisia vaikutuksia. Muutokset ryhmiteltiin sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiin ja niiden sisällä vielä yhdisteltiin samantyyppisiä muutoksia toisiinsa. **Sisäisissä muutoksissa** nuoret tunsivat itsensä määrätietoisemmiksi, itsenäisemmiksi ja heidän itseluottamuksensa oli kasvanut. Eniten muutoksia tapahtui niillä nuorilla, jotka olivat olleet ohjauksessa 1-3 vuotta. Osan taustalla oli pitkää työttömyyttä. Todettakoon myös se, että enemmistöllä oli taustalla 2. asteen tutkinto. Vähemmän sisäisiä muutoksia tapahtui niillä nuorilla, joiden tehostetun ohjauksen prosessi oli kestänyt alle viisi kuukautta tai ohjaus perustui koulun tukimuotoon. Ei ole kuitenkaan syytä arvioida muutosten merkittävyyttä sitä kautta, millainen muutos olisi toista arvokkaampi tai kenellä niitä olisi eniten. Ihmisessä tapahtuvat muutokset ovat aina yksilöllisiä ja siten arvokkaita. Ne ovat sidoksissa sosiaaliseen ympäristöön, jossa he elävät.

Nuorista 92 prosenttia totesi, että he ovat tällä hetkellä **määrätietoisempia**. Määrätietoisuus pitää sisällään nuorten kokemuksia siitä, että he ovat saaneet prosessin aikana uusia näkökulmia ja kiinnostuksen kohteita, joiden myötä nuorelle muodostuu käsitys siitä, mitä hän elämältään haluaa. Määrätietoisuutta kuvaa myös se, että nuori kokee uskaltavansa aiempaa enemmän puhua ansiostaan, pyytää apua ja osaa sitä kautta muuttua.

Saara 17: Että kyllä mää varmaan pääsen elämässä eteenpäin. Musta ainakin nyt tuntuu, että mää tiedän mitä mää haluan. Ennen nuorisoneuvojan tapaamisista mää en nähnyt mun elämäni kauhean pitkälle. Ei tullut mitään mieleen, missä voisin olla. Nyt mää olen innostunut... jos mää nyt pääsisin jonnekin (kouluun). Haluaisin asua omassa kämpässä. Odotan tulevaisuudelta nyt paljon enemmän.

Eerika 23: Kyllä mää olen tyytyväinen, että sain edes tuon osa-aikaisen työn. Kuitenkin aika monta harjoittelua olen käynyt. Jokainen asia on vaan opettanut mua hirveästi, että olen päässyt tänne (töihin). Tuon polun aikana mä olen saanut arvostusta ja tietysti kasvanut. I'm gonna choose my destiny. Mää uskon, että sun elämä on sellainen, mitä sää siitä teet. Mun mielestä mää olen onnistunut varsin hyvin päättämään oman elämäni ja kohtaloni.

Tunne siitä, että osaa muuttua, näkyy eri viranomaisiin, seinättömään työpajaan ja työpaikkoihin kohdistuvien ennakkoluulojen karisemisena. Ennakkoluulojen murtamiseen on käytetty ja annettu aikaa, mutta nuoria on myös kannustettu kokeilemaan erilaisia juttuja. Kokemukseni mukaan motivoinnin taustalla on aina pitkiä keskusteluja ja perusteluja. ”Mää osaan muuttua. Kun ajatellaan, etten olisi aiemmin osannut puhua näin avoimesti omista kokemuksista ja ajatuksista” (Esa 23). Nuori, joka koki tulleensa pakotettuna seinättömään työpajaan, on saanut osakseen arvostusta ja aikaa. Tapaamisten ja puhumisen myötä saatettiin ajan tasalle työnhaku ja muut rästiin jääneet asiat. Samalla nuori rohkaistui osallistumaan muihin tarvitsemiinsa palveluihin. Näiden kokemusten siivittämänä nuori koki valmiutensa lähteä työkokeiluun, jota hän haluaa jatkaa. ”On päässyt vähän makuun, että tämä saattaisi toimia. Kuuluu porukkaan. Nyt on päässyt harjalle, että nyt pitäisi jatkaa vähintäänkin samalla tavalla” (Esa 23).

Itsenäisempiä koki olevan 83 prosenttia haastateltavista. Itsenäisyyttä kuvaa nuoren tunne siitä, että hän voisi muuttaa omaan asuntoon, osaa tehdä päätöksiä ja suhtautuu tulevaisuuteensa luottavaisin mielin. He ovat innostuneempia ja uskovat pääse-

vänsä elämässä eteenpäin. **Itseluottamusta** koki saaneen 83 prosenttia haastatelluista nuorista. Itseluottamus näkyi vastuuntuntoisuutena, yhteistyökykyisyytenä ja itseensä uskomisena.

Tero 18: Kyllä mä uskon, että intin jälkeen pystyn hakemaan kouluun tai töihin. Kyllä sitä nyt, kun on tässä ollut työkokeilussa, niin enemmän luottaa itseensä... sillain, että sinne pääsee. Mää pystyn nyt luottamaan itseeni enemmän just tuon työpaikan kautta. Kun on päässyt sinne ja saanut olla siellä noinkin kauan.

”Olen saanut lisää itseluottamusta. Kun tuli täällä (seinättömässä työpajassa) käymään, sai uusia näkökulmia, mitä ei itsellä tullut mieleen” (Aleksi 18). Koulun tukimuotona mukana ollut nuori ei aluksi ymmärtänyt seinättömän työpajan roolia ammattistartin ohessa. Koulutehtävissä tukeminen, tsemppaus ja arjenhallinnan tukitoimet auttoivat selviytymään kouluvuodesta. Samaan aikaan valmistauduttiin yhteishakuun tutustumalla koulupaikkoihin ja haettiin nuoren elämän ensimmäiseen kesätyöhön. Hän myös pääsi 2. asteen opintoihin, vaikka ajatteli, ettei hän ikinä pääsisi ja oli huolissaan ”mihin sitä sitten joutuisi”. ”Nyt voi ottaa vähän rennommin, kun on päässyt kouluun ja saanut ajokortin. Olen toiveikas, että valmistun ja pääsen töihin” (Aleksi 18).

Taru 22: Olen saanut itsevarmuutta, että kyllä mä pärjään. Olen oppinut hoitamaan mun asioita ja ottamaan asioista selvää. Musta on tullut rohkeampi, että uskallan kysyä apua. Nuorisoneuvojan kanssa, kun yhdessä hoidettiin mun asioita, niin opin, että kysymällä aina selviää. Että asiat hoituvat, kun ottaa itseään niskasta kiinni.

Ulkoisina muutoksina nähtiin työkokemuksen saaminen ja arjenhallinnan vahvistuminen. Kuten aiemmin olen tuonut esille, yhtä nuorta lukuun ottamatta kaikki nuoret ovat osallistuneet työkokeiluun ja ovat sitä kautta saaneet työkokemusta, kuka enemmän ja kuka vähemmän. Työkokeiluihin suhtauduttiin pääsääntöisesti myönteisesti, ja muutaman nuoren kohdalla työkokeilut ovat poikineet palkkatukipaikkoja ja mahdollisia työpaikkoja.

Hanna 22: Olin niin varma, etten lähde muihin töihin, kuin vain oman alan töihin... Sitten se muuttui jossain vaiheessa. Nyt on varmempi tulevaisuus. On löytynyt se apu, että on saanut apua tuohon työtilanteeseen. Pari vuotta sitten ei ollut mitään ja sitten tuli yhtäkkiä... Mulle on todennäköisesti töitä tuolla työkokeilupaikassa. Kyllä menin juurikin oikeaan aikaan työkokeiluun.

Tutkinnon saanut, alun alkaen myönteisesti seinättömään työpajaan, työkokeiluun ja opiskeluun suhtautunut nuori toteaa: ”sanotaan, että se (seinätön työpaja) on vähentänyt sitä riskiä, että musta tulisi syrjäytynyt, mikä ei tekisi yhtään mitään muuta, kuin istuisi kotona ja pelaisi pelejä...” (Vesa 19). Hän oli innostunut saamastaan työkokeemuksesta, jota arvosti jopa enemmän kuin koulutusta. Samaan aikaan tulevaisuudessa häämötti jatkokoulutuspaikka.

Pitkään työttömänä ollut nuori, joka alussa etsi motivaatiota, sai sitä ajan kanssa ja lähti työkokeiluun. Työkokeilun aikana arjen rytmi kohentui, liikunta lisääntyi ja palautte työpaikalta oli hyvää. Nyt hän on innostunut ja toiveikas, että saisi töitä, sillä työkokeilupaikkaan on aukeamassa työpaikka.

Arjenhallinnan taidot tulevat usein esiin seinättömässä työpajassa, vaikka niiden puute ei tietysti koske kaikkia nuoria, eivätkä kaikkien haasteet ole vakavia. Tehostetun ohjauksen aikana opetellaan hoitamaan arkisia asioita, neuvotaan hyödyntämään erilaisia palveluja verkossa ja toimistoissa ja kerrotaan nuoren oikeuksista ja velvollisuuksista. Vaikka arjenhallinta muuten olisi kunnossa, kokemuksen kautta olen kuitenkin huomannut, että kaikkea ei voi tietää. Asiat ovat joskus monimutkaisia ja pitkää pinnaa vaativia, jolloin ammattilaiseltakin menee välillä sormi suuhun. Nuorisoneuvojan inhimillinen puoli helpottaa usein nuorenkin tuskaa asioiden hoitamisessa. Asioilla on taipumus järjestyä.

6.3 Vaikutusten siivittäminen tavoitteisiin

Haastateltavista nuorista noin 15 prosentilla ei ollut oman kertomansa mukaan toimintaan tultaessa mitään tavoitteita. Tavoitteet kuitenkin muotoutuivat tehostetun ohjauksen prosessissa ja kohdistuivat arjenhallinnan kohentumisen myötä ensisijaisesti työnhakuun. Noin 39 prosenttia nuorista toivoi jo toimintaan mukaan tultaessa pääsevänsä töihin, noin 31 prosenttia kouluun ja noin 15 prosenttia joko töihin tai kouluun. Noin 62 prosenttia nuorista kaipasi lisäksi tukea ja ohjausta suunnan etsimiseen koulutus- ja työelämässä. Nämä tavoitteet ovat seinättömässä työpajassa pää-tavoitteita ja tarvitsevat tuekseen usein monia eri osa tavoitteita.

Osatavoitteiksi kutsutaan niitä tukitoimenpiteitä, jotka edistävät nuoren pääsyä tavoitteisiin. Seinättömässä työpajassa tällaisia ovat työkokeilut, kuntouttava työtoiminta, palkkatukityö, työvoimakoulutus, koulutuskokeilut tai muut tarkoituksen mukaiset toiminnot, kuten ryhmätoimintaan osallistuminen tai oppilaitostutustumiset. Vuonna 2013 Nuorten Ykspajojen asiakkaista noin 72 prosenttia osallistui työkokeiluun, joka oli ylivoimaisesti eniten käytetty toimenpide (Akaan kaupungin nuorisopalvelut 2014a; Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014a).

Kun nuori on päässyt tavoitteeseensa, hän siirtyy seurantaan. Seurantaan siirtyneistä nuorista myönteisesti sijoittuneita ovat ne, jotka ovat työelämässä, opiskelemassa, työvoimapolitiisessa toimenpiteessä, muussa ohjatussa toiminnassa tai esimerkiksi äitiyslomalla tai armeijassa. Ajatuksena on, että nuoret ovat sijoittuneita johonkin, joka tavalla tai toisella edistää heidän elämäänsä. Valitettavasti nuoria päätyy myös työttömiksi työnhakijoiksi. Kokemukseni mukaan jonkun kohdalla se voi olla oma valinta, mutta myös huonolla yleisellä työllisyystilanteella on vaikutusta. Tällöin nuorelle ei ole tarjota työtä mutta tarvetta koulutus- ja työelämänohjaukseen ei silti ole.

Joskus nuoria on vaikea tavoittaa seurannan aikana siksi, että yhteystiedot ovat muuttuneet, mutta joskus myös sen vuoksi, ettei nuori halua syystä tai toisesta tulla tavoitetuksi. Kun nuorta ei ole tavoitettu, ei voida tietää, mikä tilanne hänellä on. Tästä syystä tavoittamattomia nuoria ei oteta huomioon, kun lasketaan myönteisesti tai kielteisesti sijoittuneita. Heti tehostetun ohjauksen päättymisen ja seurantaan siirtymisen jälkeen myönteisesti sijoittuivat Akaassa ja Urjalassa 95 prosenttia nuorista, vuosi tehostetun ohjauksen jälkeen 91 prosenttia ja kaksi vuotta tehostetun ohjauksen jälkeen 82 prosenttia (Akaan kaupungin nuorisopalvelut 2014b; Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014b). Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vuoden 2011 raportin mukaan vuonna 2010 Pirkanmaalla myönteisesti sijoittui noin 76,5 % heti pajajakson jälkeen ja 1-2 vuotta pajajakson jälkeen 77,5 prosenttia valmentautujista (Häggman 2011, 26–27).

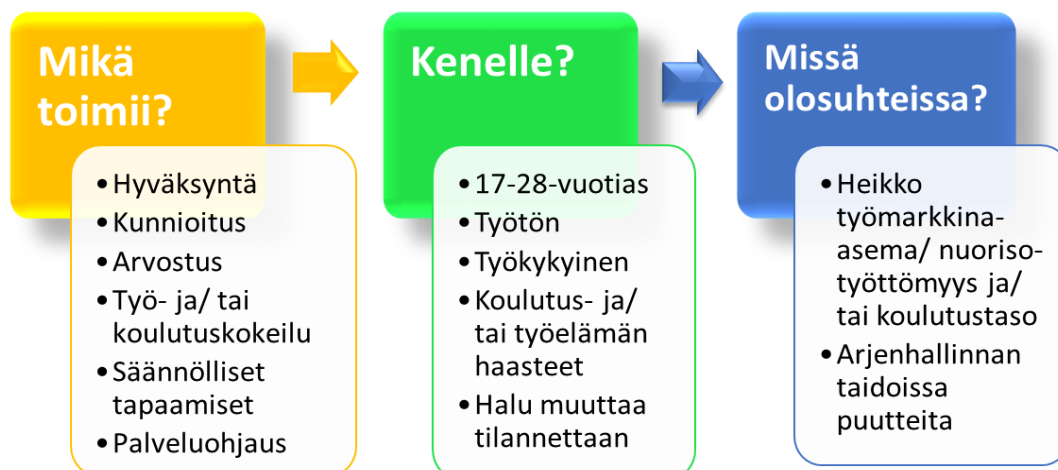
Akaassa ja Urjalassa voidaan osoittaa, että nuoret sijoittuvat suhteellisen hyvin. Tätä sijoittumistietoa pystytään tämän arviointitutkimuksen kautta täydentämään ja kertomaan, mitkä tekijät auttavat nuorta pääsemään tavoitteisiin ja millaisia muutoksia nuori kokee itsessään. Tehostetun ohjauksen prosessissa sosiodynaaminen ohjaus

sekä koulutus- ja työelämän käytännön tuki mahdollistavat nuorella sisäisiä ja ulkoisia muutoksia, joiden kautta hän onnistuu saavuttamaan tavoitteensa. On kuitenkin totta, ettei jokaista nuorta voida tukea ja ohjata. Kuten aiemmin on tuotu esille, nuori elää osana moniulotteista ympäristöä, joka täyttyy erilaisista muutostekijöistä, jotka joko vahvistavat tai heikentävät niiden kausaalista suuntaa. Kun kausaalinen suunta heikkenee, nuorella ei välttämättä ole mahdollisuutta tai halua sitoutua seinättömän työpajatoiminnan ohjaukseen ja tukeen.

7 NUORI TARVITSEE TUTKINNOSTA HUOLIMATTA TUKEA JA OHJAUSTA

Seinättömien työpajojen vaikutusten arviointi tuo esille toiminnan merkityksellisyyden ja niitä muutostekijöitä ja muutoksia tehostetun ohjauksen prosessissa, joiden kautta palvelumme vaikuttaa. Yleistämistä ei pidä tehdä tutkimustuloksesta vaan tulkinnasta. Tulkinta on tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian vuoropuhelun tulos. (Vilkkä 2005, 157.) Analyysin kautta tekemäni tulkinnan mukaan ohjaustilanteiden ja työkokemuksen yhteisvaikutuksena nuoret kokivat määrätietoisuuden, itsenäisyyden ja itseluottamuksen kasvaneen seinättömän työpajan ohjausprosessin aikana. Näiden muutosten tapahtumista mahdollistivat nuorten mukaan nuorisoneuvojan kyky hyväksyä heidät sellaisena kuin he ovat, kunnioittaa heidän omia näkökulmiaan ja arvostaa heitä toimimalla heidän omilla ehdoillaan.

Realistisessa arvioinnissa selvitetään mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa. Seinättömän työpajan ohjelmateoria täydentyy, kun saadaan vastaus näihin kysymyksiin (ks. kuva 7). Nuorten haastatteluiden ja nuorisoneuvojen workshoppien kautta on täsmentynyt, että seinättömän työpajan resurssien, toimintamuotojen ja toiminnan kautta syntyvät muutostekijät mahdollistavat muutosten syntymistä.

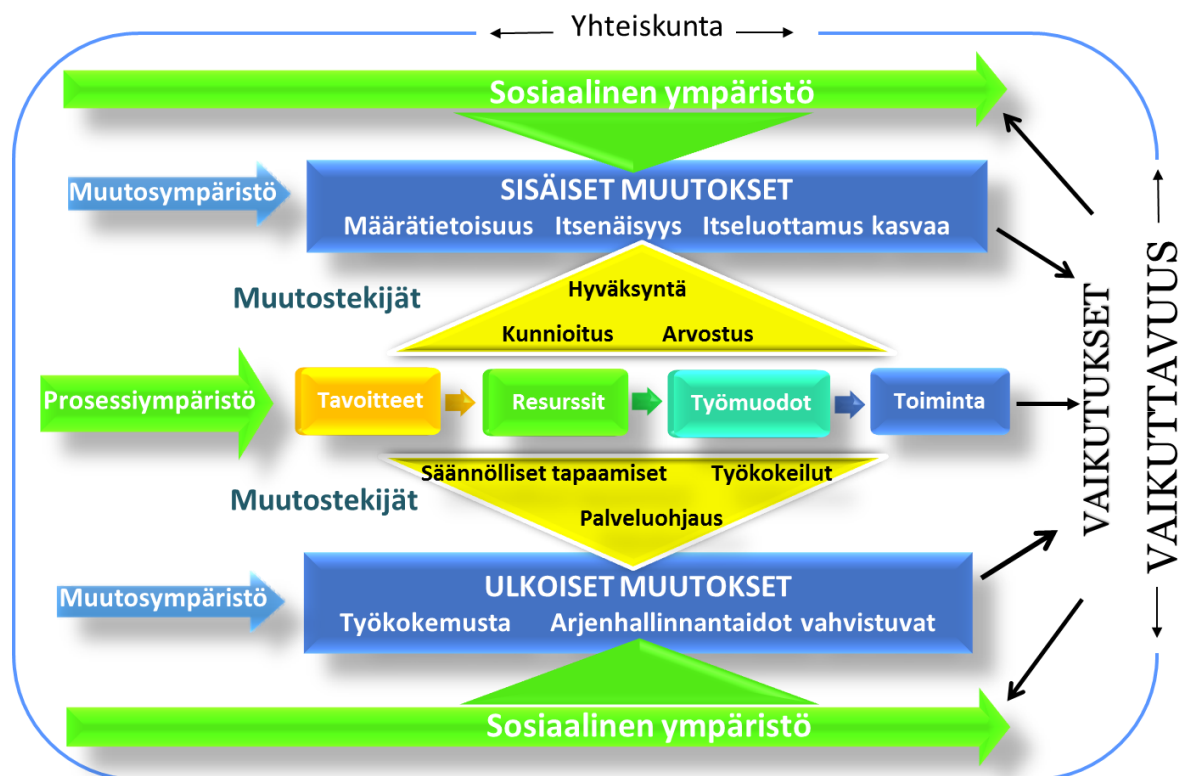

Kuva 7. Mikä toimii, kenelle toimii ja missä olosuhteissa toimii seinättömässä työpajassa.

Parhaiten seinättömässä työpajassa voidaan tukea työtöntä työkykyistä nuorta, joka tarvitsee tukea ja ohjausta työ- ja koulutuselämän kysymyksiin. Nuoren oma motivaatio muuttaa omaa tilannettaan, syntyy usein ohjauskeskustelujen kautta. Asiakkuuden taustalla on aina jollakin tavalla sosioekonomiset haasteet ja osalla nuorista on arjenhallinnan taidoissa haasteita, jotka korostuvat pitkään työttöminä olleilla nuorilla. Työttömyys voi koskettaa myös tutkinnon omaavia nuoria. Suoritettu tutkinto voi osoittautua sellaiseksi, ettei kyseinen ala työllistä tai nuori kokee sen olevan väärä ja haluaa miettiä vaihtoehtoisia polkuja oman mielenkiinnon löytämiseksi.

Olen kuvannut nuoren polkua ja eri ympäristöjä, muutostekijöitä, muutoksia ja vaikutavuutta oheisessa kuvassa (ks. kuva 8). Nuoren prosessiympäristö sisältää tehostetun ohjauksen tavoitteet, resurssit, työmuodot ja toiminnan. Kun nuori kulkee läpi tehostetun ohjauksen prosessin, kulkee samaan aikaan rinnalla nuoren oma sosiaalinen ympäristö. Muutosympäristön sisäiset ja ulkoiset muutokset syntyvät prosessiympäristön ja sosiaalisen ympäristön vuorovaikutuksessa, jonka kautta muutostekijät vaikuttavat. Muutokset ovat yksilöllisiä ja riippuvat ympäristöjen vaikutuksesta nuoreen. Parhaimmillaan prosessin-, sosiaalisen- sekä muutosympäristön mahdollistamana tapahtuu sosiaalista vahvistumista, merkitysten muodostumista ja nuori lähtee työhön, koulutukseen tai muuhun ohjattuun toimintaan. Nämä vaikutukset heijas-

tuvat takaisin nuoren omaan sosiaaliseen ympäristöön, jonka kautta voidaan nähdä voimaantumista.

Kuva 8. Seinättömän työpajan ja nuoren eri ympäristöt, muutostekijät, vaikutukset ja vaikuttavuus.

On huomattava, ettei seinätön työpaja itsessään aiheuta muutoksia, vaan sen kautta luodut resurssit mahdollistavat tai heikentävät muutosten syntymistä. Muutos lähtee nuoresta itsestään. Nuori tekee itse omat valintansa ja työn oman elämän rakentamiseksi. (Vrt. Fränti ym. 2010, 15.) Itse tehdyt valinnat kestävät usein parhaiten. Tästä syystä seinättömässä työpajassa täytyy toimia nuoren ehdoilla, antaa tukea ja ohjausta ja ennen kaikkea aikaa tärkeiden päätösten tekemiseen. Päätökset eivät aina ole sitä, mitä itse ajatteleme nuoren parhaaksi. Nuorella on oltava mahdollisuus erehtyä ja silti palata takaisin omana itsenään ja tulla ymmärretyksi ilman arvostelua.

Arviointitutkimuksessa ensimmäisenä huomioni kiinnittyy 2. asteen tutkinnon suorittaneisiin työttömiin nuoriin, jotka tarvitsevat ohjausta ja tukea työ- ja koulutuselämän kysymyksissä. Tänä päivänä huolta kannetaan lähinnä pelkän peruskoulun varassa olevista työttömistä nuorista ja niistä nuorista, jotka keskeyttävät ammatillisen tutkinnon. Nämä ovat tärkeitä kohderyhmiä, mutta on huomioitava, että ammatillinen tutkinto ei kuitenkaan poista nuoren hämmennystä työttömyyden kohdatessa. Haastatteluihin osallistuvista nuorista 77 prosentilla oli 2. asteen tutkinto. Haastattelut osoittivat, että kaikilla nuorilla oli tarve keskustella eri vaihtoehtoista ulkopuolisen ihmisen kanssa ja saada ohjausta työkokeilun toteuttamiseen liittyviin asioihin. Lähes kaikki haastatteluun osallistuneet nuoret olivat osallistuneet TE-palvelun kautta työkokeiluun. Työkokeiluun osallistuvista nuorista 92 prosenttia oli sitä mieltä, ettei työkokeiluun olisi ehkä tullut lähdettyä itsenäisesti. Nuorten mielestä työkokeilu toi tärkeää työkokemusta ja arjen rytmiä.

Toisena huomiona esitän, että tutkinnon ja armeijan tai siviilipalveluksen suorittaneet nuoret miehet ehtivät kokea pitkän työttömyyden ennen seinättömään työpajaan tuloa. Pitkä työttömyys vaikuttaa arjenhallintaan, jolloin myös tehostetun ohjauksen pituus kasvaa. Kokemukseni ja haastatteluiden perusteella voidaan havaita, että mitä kauemmin työttömyysjakso kestää, sitä haasteellisemmaksi ohjaus käy. Tulevaisuudessa tulee huomioida, että on kyse sitten taustalla olevasta 2. asteen tutkinnosta tai armeijasta tai molemmista, nuoren tulisi ohjautua palveluun aikaisemmin. Tämä on tulos, josta on syytä keskustella palveluun nuoria ohjaavien tahojen kanssa, mutta tuoda keskusteluun myös yhteiskunnallisella tasolla.

Luvussa kaksi viittasin Tapio Kuureen, joka tuo esiin vaikutusten ja vaikuttavuuden erot ja toisaalta niiden liittymisen yhteen arvioinnissa. Seinättömän työpajan ja nuoren yhtenä ympäristönä on nähtävä yhteiskunta (ks. kuva 8), joka omilla säädöksillään ja toimintatavoillaan vaikuttaa yhteiseen prosessiin. Esitän vaikutuksilla vastauksia siihen, miten toiminta vastaa nuoren palvelutarpeisiin ja miten se häneen vaikuttaa. Näiden yksilöllisten vaikutusten kautta voidaan tuoda esiin seinättömän työpajatoiminnan vaikuttavuutta suhteessa yhteiskuntaan ja siellä oleviin säädöksiin ja nuorisopolitiikkaan. (Vrt. Kuure 2014a, 12.) Palvelun tarpeet lähtevät yhteiskunnasta ja nuoresta käsin, joka tehostetun ohjauksen kautta muuttuu vaikutukseksi ja vaikuttavuudeksi vastaten tuloksillaan yhteiskunnan ja nuoren tarpeisiin.

Paikallisella tasolla vaikutusten arviointi tarkoittaa toiminnan vaikutusten tuomista esiin päättäjille heidän päätöksensä tueksi. Yhteiskunnallisella tasolla valtionavustusta saavien nuorten työpajojen tulee tehostaa ”erityisesti nuorten seuranta ja arviointia, jotta palvelujen tuottamisen osaaminen lisääntyy ja jotta kehitellyt hyvät käytännöt saadaan kaikkien ulottuville” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Seinättömän työpajan laadullinen vaikuttavuuden arviointi liitetään Akaan ja Urjalan valtionavustusraportteihin, jotta tietoisuutta ja osaamista voidaan jakaa. Seinättömässä työpajassa työntekijöiden tehtävänä on kehittää toimintaa ja arvioida prosessien toimivuutta ja samalla itseään nuorisoneuvojana. Omaa työtä ja sen merkityksellisyyttä tulee perustella.

8 LAADULLISTEN VAIKUTUSTEN ESITTÄMINEN ARJEN TYÖSSÄ

Arviointia ja kehittämistä ei ole järkevää tehdä yksin. Jotta aikaa vaatinut arviointi olisi mahdollisimman hyvin hyödynnettävissä, tarvitaan yhteistyökumppaneita. Ensinnäkin tietoisuus valtakunnallisista asioista on tärkeää. Asiantuntijuuden monipuolinen jakaminen mahdollistaa yhteiskunnallisesti kestävästä kehittämistä. Valtakunnallisen työpajayhdistys ry:n Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnasta asiantuntija Kristiina Lehmuskoski (2014b) kertoi, että tekemäni arviointitutkimus täydentää ja tuo uutta näkökulmaa heidän sosiaalisen vahvistamisen kehittämistyöhönsä. Erityisesti nuorten äänen kuuleminen, realistisen arvioinnin mahdollisuudet ja menetelmät sekä kausaalisuhteiden määrittelyt ovat asioita, joita tutkija Tapio Kuure (2014b) nosti esiin tutkimuksen annista kommentoidessaan arviointitutkimusta. Lehmuskosken (2014b) mielestä mielenkiintoista oli muun muassa näkökulma pajanuorten erilaisiin ympäristöihin. Se, miten pajaympäristö ja nuoren muu elämä voivat edistää tai estää vaikutusten syntymistä.

Toiseksi kehittämistyö lähtee oman organisaation yhteisestä sopimuksesta, eli sovietaan kehittämistyön toteutus ja sitoudutaan yhteisen päämäärän tavoitteluun. Tämä tuo mahdolliseksi yhteisen dialogin, reflektoinnin mutta myös tuen arviointitutkimuksen tekijälle. Kolmanneksi, tavoitellessa laadullista vaikutusten arviointia määrällisten

vaikutusten tueksi, ovat nuorten subjektiiviset kokemukset avainasemassa. Niihin valmistautuminen, haastattelun toteuttaminen ja analysointi on viimeistä piirtoa myöten tehtävä huolellisesti ja tutkittavia kunnioittaen.

Kokemukseni mukaan nuorisoneuvojan työ on usein monimutkaisten asioiden ratkomista ja usein onnistumisen kokemukset jäävät jo seuraavan haasteen varjoon. Vaikutuksiin keskittyvä arviointi mahdollistaa sen, että saadaan vastauksia siihen, mikä nuorelle toimi tai mikä ei toiminut, mitkä tekijät saivat aikaan muutoksia, mitä nuori ajatteli elämästään ennen seinättömään pajaan tuloa ja mitä hän ajattelee siitä nyt, kun tämän prosessin aikana on tehty näitä asioita. Samaan aikaan muutosten ja muutostekijöiden lisäksi aukeavat ne resurssit, joita nuori ja nuorisoneuvoja ovat prosessille antaneet. Näiden oivallusten kautta mahdollistuvat niin nuorelle kuin nuorisoneuvojalle itsetarkastelu ja voimaantuminen.

Kun olen pohtinut vaikutusten arviointia, totean, että laadullinen arviointi tulisi ottaa mukaan arjen työhön tiiviimmin tuoden sitä esiin. Ei riitä, että itse tiedämme työmme olevan merkityksellistä. Meidän on keksittävä keinot, minkä kautta voimme perustella sen olevan vaikuttavaa. Toiminnallisin menetelmin tekemäni teemahaastattelu osoittautui hyväksi tavaksi tuoda esiin nuorten omia kokemuksia toiminnasta. Sen lisäksi, että se antoi vastauksia vaikutuksista, se osoittautui osalle nuorista tärkeäksi mahdollisuudeksi ohjatusti tarkastella omaa kehittymistään.

Ennen seurantaan siirtymistä arvioidaan nuoren kanssa tehostetun ohjauksen prosessia. Pienen kunnan nuorisoneuvojana näen, että samalla kaavalla toteutettu haastattelu toimii seinättömän työpajatoiminnan loppuarvioinnissa. Olen täydentänyt aiemmin esittelemääni haastattelurunkoa seinättömän työpajan loppuarvioinninprosessikuvaksi (ks. liite 5). Loppuarvioinnissa nuorella on aktiivinen rooli, jolloin hän kertoo omista kokemuksistaan, tunteistaan ja merkityksistään. Toiminnalliset menetelmät auttavat nuorta tuomaan omia ajatuksiaan paremmin esille. Nuorisoneuvojan rooli on ymmärtää ja tulkita nuoren kertomuksia ja kirjata samalla ylös muutostekijöitä ja muutoksia, joita nuori kokee itselle tapahtuneen. Loppuarvioinnissa ei tarvitse tehdä pitkälle johtavia analyseja, vaan ennen kaikkea kohdata nuori ja olla kiinnostunut yhteisestä prosessista. Haastattelun kulun ja toiminnalliset menetelmät olen esitellyt tarkemmin luvussa 3.2 ja niihin liittyvät pohjat löytyvät liitteistä (ks. liite 2 ja 3).

Akaan ja Urjalan Nuorten Ykspajojen kanssa olemme sopineet, että arviointitutkimuksen valmistuttua, lähetetään mediatiedote paikallisiin lehtiin. Tämän lisäksi järjestämme molemmissa kunnissa tiedotustilaisuuden, jossa tuomme esiin seinättömän työpajan vaikutuksia. Tilaisuuteen tulemme kutsumaan kuntien organisaatioiden henkilökuntaa, päättäjiä ja muita yhteistyökumppaneita, kuten ohjausryhmän jäseniä. Tuloksia hyödynnämme nuorten työpajatoimintaan myönnettyjen kansallisten valtionavustusten raportoinnissa. Olen myös innostunut jakamaan arviointitutkimuksen tuloksia ja oppimaani laadullisesta vaikuttavuuden arvioinnista arjen työssä esimerkiksi kollegoille erilaisissa yhteistyötapaamisissa ja koulutuksissa.

Jatkoarviointitutkimuksen näkökulmasta, on hyvä tutkia seinättömän työpajan vaikuttavuutta kaksi vuotta tehostetun ohjauksen päättymisen jälkeen. Erityisen mielenkiintoista olisi tehdä vaikuttavuuden arviointia niiden tutkinnon omaavien nuorten kohdalla, jotka osallistuivat tähän tutkimukseen. Arvioinnissa voi mielestäni käyttää samoja metodeja ja teoriaa, kuin tässä tutkimuksessa. Tällainen laadullinen arviointi olisi mielestäni yhteiskunnallisesti merkittävä ja verrattavissa tämän tutkimuksen tuloksiin. Miten nuori näki muutostekijät ja muutokset ollessaan toiminnassa mukana ja miten ne muuttuvat tai muuttuvatko, kun tehostetun ohjauksen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Tämän lisäksi saadaan selville seinättömän työpajan laadulliset pitkäaikaiset vaikutukset ja vaikuttavuus.

Matka laadullisen vaikuttavuuden parissa on ollut itselleni arvokas ja opettavainen kokemus. Olen oppinut niin paljon, että minun on vaikeaa pitää sisälläni kaikkia niitä oivalluksia, joita olen tehnyt. Ymmärrän nyt paljon paremmin nuoria ja heidän kokemusmaailmaansa sekä niitä ympäristöjä, joista he tulevat ja niiden vaikutuksia nuoren oman elämän suunnittelussa. Jokaisella nuorella on kuitenkin oma yksilöllinen prosessinsa. On aina ollut ja tulee olemaan. Minun tulee suhtautua jokaiseen yksilöön sillä herkkyydellä, jonka olen tämän prosessin myötä oppinut. Hyväksyen ja arvostaen ja muistaen, että molemminpuolinen kunnioitus yhteisessä prosessissa vahvistaa sen merkityksellisyyttä. Toimia ennen kaikkea nuoren ehdoilla ja todeta: "Choose your own destiny".

LÄHTEET

Julkaistut lähteet:

- Dahler-Larsen Peter 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmä – käsikirja. Stakes, FinSoc. Helsinki.
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2014. Pirkanmaan työllisyyskatsaus. Helmikuu 2014. Viitattu 8.4.2014. http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/2950355/Pirkanmaan_tyollisyyskatsaus_Helmikuu_2014.pdf/3c65a998-4796-4575-8ca3-92c6dd3dd685.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Etelä-Pirkanmaan Veto-hanke 2014. Etelä-Pirkanmaa. Helppo tulla. Helppo olla. Viitattu 22.3.2014. <http://193.208.197.11/veto/etelapirkanmaa.htm>.
- Fränti, Juha & Väyrynen, Sanna 2010. MIEPÄ – Tutkimus kaksoisdiagnoosiasiakkaiden intensiivisen avokuntoutuksen vaikuttavuudesta. Nuorten Ystävät Ry.
- Hedemäki, Outi 2014. Työpajatoiminnan ABC. Valtakunnallinen työpajayhdistys. Viitattu 23.2.2014. http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/ab4a18f39a45269a5d0f94910d79cf35/1398414482/application/pdf/220174/tyopajatoiminnan_abc.pdf.
- Häggman, Erik 2011. Raportti työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä. Varsinais-Suomen Ely-keskus. Viitattu 24.2.2014. http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/1fe7db8102a3fb27b98ec04b69906cb2/1398414562/application/pdf/208826/raportti_tyopajatoiminnasta_ja_etsivasta_nuorisotyosta2011.pdf.
- Isokorpi, Tia 2006. Napit vastakkain. Ristiriidat, rajat ja ratkaisut. Juva. PS-kustannus.
- Juutilainen, Tiina 2012. Nuorten Ykspaja -toiminnan kehittämistyö-verkkopalvelu yksilövalmennuksen tueksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 22.3.2014. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41340/Juutilainen_Tiina.pdf?sequence=1.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2004. Temperamentti, ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.
- Korteniemi, Pertti 2005. Realismi ja realismin sovellus. Teoksessa Julkunen, Else & Lindqvist, Tuija & Kainulainen, Sakari (toim.) Realistisen arvioinnin ensimmäiset askeleet. FinSoc työpapereita 3/ 2005. Helsinki: Stakes, 17–33.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

- Kuure, Tapio 2009. Nuorten työpajojen vaikuttavuuden arviointi – Osaselvitys hankkeeseen Nuorta ei jätetä! Loppuraportti 3.6.2009. Viitattu 23.3.2014.
http://www.sosiaalikehitys.com/uploads/Nuorten_tyopajojen_vaikuttavuuden%20arviointi.pdf.
- Kuure, Tapio 2014a. Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuuden arvioinnin ulottuvuudet. Pajaverkkoprojekti 2008–2010. Viitattu 28.3.2014
http://blogs.helsinki.fi/pajaverkko/files/2010/12/Tutkimusraportti_pajat_lopullinen.pdf.
- Laine, Timo 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 2.painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28–45.
- Mattila, Kati-Pupita 2007. Arvostava kohtaaminen. Arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 13–29.
- Mielenterveystaidot kasvuun – hanke 2014. Käsikirja. Viitattu 27.3.2014.
<http://www.mielenhyvinvoinninopetus.fi/nuorisotyo/kasikirja/>.
- Nuorisolaki 2014. Finlex. Viitattu 3.3.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=NUORISOLAKI>.
- Opetusministeriö 2006. Nuorten työpajatoiminnan yleiset perusteet ja suositukset. Opetusministeriön päätös 25.10.2006. Viitattu 3.3.2014.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyön_avustukset/tyopajat/liitteet/tyopaja_hakuohje.pdf.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. Viitattu 1.10.2013.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Nuorten työpajatoiminnan tukeminen vuonna 2014. Viitattu 23.2.2014.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyön_avustukset/tyopajat/liitteet/tyopaja_hakuohje.pdf.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick 1997. Realistic Evaluation. London: Sage.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick 2004. Realistic Evaluation. Viitattu 7.3.2014.
http://www.communitymatters.com.au/RE_chapter.pdf.
- Peavy, R. Vance 2006. Suom. Auvinen, Petri. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologian kustannus Oy.
- Pesäpuu ry 2014a. Laadukasta ja suunnitelmallista työtä lasten ja nuorten hyväksi! Viitattu 27.3.2014. <http://www.pesapuu.fi/>.
- Pesäpuu ry 2014b. Pesäpuun tuotteet. Viitattu 27.3.2014.
http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/materiaalit/tuote_vihko_a5_tuostusversio.pdf.

- Rajavaara, Marketta 2006. Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69.
- Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto - KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 6.3.2014.
http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf.
- Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Viitattu 5.3.2014.
<http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>.
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissuosiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere University Press. TUP.
- Te-palvelut 2014. Työkokeilun käytännöt ja säännökset. Viitattu 18.3.2014.
http://www.te-palvelu.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/tyokokeilu/kaytannot_ ja_saannokset/index.html.
- Tilastokeskus 2014a. Kuntien avainluvut. Akaa. Viitattu 8.4.2014.
<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/020.html>.
- Tilastokeskus 2014b. Kuntien avainluvut. Urjala. Viitattu 8.4.2014.
<http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/887.html>.
- Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 2013. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunto 11/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2014. Viitattu 28.3.2014.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=utpvm&\\${BASE}=utpvm&\\${THWIDS}=0.55/1398014395_328851&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpvm&${BASE}=utpvm&${THWIDS}=0.55/1398014395_328851&${TRIPPIFE}=PDF.pdf).
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. Viitattu 27.3.2014.
http://www.tem.fi/files/32290/TEMrap_8_2012.pdf.
- Työpajatieto 2013. Yksilövalmennus. Viitattu 1.10.2013.
http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/millaisia_palveluja_tyopajat_tar/tyossa_tapah tuva_valmennus/yksilovalmennus/.
- Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2013a. Muistio Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle 9.10.2013. Viitattu 28.3.2014. http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/ef3a418ae6c17142055f830d766f92d0/1398415428/application/pdf/311233/L%C3%84HETETTY%20valtiovarainvaliokunnan_%28SitJ%29_HE112-2013_09102103.pdf.
- Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2013b. Palveluketjujen kehittäminen ja laadullisen vaikuttavuuden mittaaminen. Alueelliset työpajapäivät 12.11.2013. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminta 2012-2014. Viitattu 28.3.2014. http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/1580340/TPY_Sova.pdf/0a3d39d3-e770-4189-93d5-102c3cae2c4c.
- Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014a. Mikä on TPY? Viitattu 23.2.2014.
http://www.tpy.fi/mika_on_tpy/mika_on_tpy/.

- Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2014b. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminta. Viitattu 23.3.2014.
http://www.tpy.fi/mita_me_teenme/vaikuttamistyota/sosiaalisen-vahvistamisen-kehitt/.
- Venkula, Jaana 2005. Epävarmuudesta ja varmuudesta. Johdantoa epävarmuuden kohtaamiseen. Helsinki: Kirjapaja.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Hanna Vilka ja Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Ylipaavalniemi, Pasi & Sariola, Leena & Marniemi, Janne & Pekkala, Terho 2005. Sosiaalisen työllistämisen toimialan käsitteet. Helsinki: Vates-säätiö.

Julkaisemattomat lähteet:

- Akaan kaupungin nuorisopalvelut & Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014. Yhteenveto Nuorten Ykspajojen asiakaspalautteesta vuodelta 2013.
- Akaan kaupungin nuorisopalvelut 2014a. Nuorten Ykspajan toiminta ajalta 1.1.–31.12.2013. Valtionavustuksen selvitysraportti Nuorten Ykspaja-toiminnasta Pohjanmaan ELY-keskukseen.
- Akaan kaupungin nuorisopalvelut 2014b. Opetus- ja kulttuuriministeriön suorittama työpajakysely työpajoille.
- Kuure, Tapio 2014b. Seinättömän työpajatoiminnan vaikutusten arviointi – palaute. Viitattu 31.3.2014. tapio.kuure@tpy.fi.
- Lehmuskoski, Kristiina 2014a. Kommentteja Sova-työpajakyselyyn. Viitattu 9.4.2014. kristiina.lehmuskoski@tpy.fi.
- Lehmuskoski, Kristiina 2014b. Seinättömän työpajatoiminnan vaikutusten arviointi – palaute. Viitattu puhelinkeskusteluun 1.4.2014.
- Ora, Lotta 2012. Verkkokeskustelu yhteisöt ja yhteisöllisyys opintojaksossa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma (YAMK).
- Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014a. Nuorten Ykspajan toiminta ajalta 1.1.–31.12.2013. Valtionavustuksen selvitysraportti Nuorten Ykspaja-toiminnasta Pohjanmaan ELY-keskukseen.
- Urjalan kunnan nuorisotoimi 2014b. Opetus- ja kulttuuriministeriön suorittama työpajakysely työpajoille.

LIITTEET

Liite 1. Tiedote ja suostumus tutkimukseen osallistuvalla

YKSPAJA – SEINÄTÖN TYÖPAJA NUORILLE
Nuorten kokemukset toiminnan vaikutuksista

TIEDOTE JA SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Opinnäytetyön tekijä:

Tiina Juutilainen

Nuorisoneuvoja/ Urjalan Nuorten Ykspaja
Tampereentie 6
31760 Urjala
tiina.juutilainen@humak.edu

Workshop työskentelyyn osallistujat:

Tanja Vallo

Nuorisoneuvoja/ Akaan Nuorten Ykspaja

Hanna Halme

Etsivä nuorisotyöntekijä/ Akaan Etsivä nuorisotyö

Petteri Siekkinen (opintovapaan sijainen)

Nuorisoneuvoja/ Urjalan Nuorten Ykspaja

Opinnäytetyön tilaaja:

Akaan kaupungin nuorisopalvelut ja Urjalan kunnan sivistyspalvelukeskus

Oppilaitos:

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Yhteisöpedagogin ylempi AMK

Opinnäytetyöohjaaja: Merja Kylmäkoski

Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja hyödyntäminen

Opinnäytetyön on valmis huhtikuussa 2014. Nuorten haastattelut toteutetaan 1.12.2013–31.1.2014 välisenä aikana Akaan ja Urjalan Nuorten Ykspajan asiakkaille. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään Nuorten Ykspajan kehittämisessä.

Arvioinnin tarkoituksena on selvittää Ykspajan nuorten kokemukset palveluprosessista, jonka kautta palvelua kehitetään. Kyseessä on Ykspajan seinättömän työpajan vaikutusten arviointi nuorten näkökulmasta ja vastata kysymykseen:

- Mitkä tekijät tehostetussa ohjauksessa vaikutuksia eli muutoksia saavat aikaan?
- Mitkä asiat nuoret kokevat merkityksellisiksi Ykspajassa ja auttavat heitä eteenpäin elämässä?
- Mitkä ovat ne muutostekijät, jotka mahdollistavat tai haittaavat muutosten toteutumista?

Tutkimusaineiston käyttötarkoitus, käsittely ja säilyttäminen

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan opinnäytetyössä tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voi välittömästi tunnistaa. Haastattelu kirjataan tekstitiedostoksi ja siinä yhteydessä henkilönimet muutetaan peitenimiksi ja haastateltavien nimi- ja osoitetiedot hävitetään. Äänitallenteet tuhoetaan, kun haastattelujen kirjaaminen on tarkistettu.

Tutkittavien valinta, haastattelumenetelmät

Nuorisoneuvojat ottavat yhteyttä nuoriin ja kysyvät halukkuutta osallistua teemahaastatteluihin. Haastatteluun otetaan mukaan 15–28-vuotias mies tai nainen, Ykspajan asiakas, joka on a) seurannassa ja b) tehostetussa ohjauksessa oleva nuori, jolla on jonkinlainen kokemus prosessista.

Teemahaastattelut toteutetaan yksilöllisesti yhden haastattelijan toimesta keskustelunomaisesti ja toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen. Haastattelussa nuoret kertovat omia kokemuksiaan Ykspajan – toiminnasta, jossa apuna käytetään mm. aikajanaa, verkostokarttaa ja kuvakortteja. Kokemusten kautta nuoret arvioivat Ykspajan vaikutuksia heidän elämäänsä.

Nuorten haastattelujen kautta esiin tulleet kokemukset mahdollistavat Ykspajan arvioinnin ja kehittämisen. Arvioinnin kautta voidaan perustella toiminnan merkittävyyttä päättäjä- ja yhteiskuntatasolla, sekä tuoda toimintaa läpinäkyväksi, jonka kautta palvelun luotettavuus lisääntyy.

Tutkittavien oikeudet

Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Tutkittavilla on tutkimuksen aikana oikeus kieltäytyä tutkimuksesta ja keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa ilman, että siitä aiheutuu heille mitään seuraamuksia. Tutkimuksen järjestelyt ja tulosten raportointi ovat luottamuksellisia. Tutkimuksesta saatavat tutkittavien henkilökohtaiset tiedot tulevat ainoastaan tutkittavan ja tutkijan käyttöön ja tulokset julkaistaan opinnäytetyössä siten, ettei yksittäistä tutkittavaa voi tunnistaa. Tutkittavilla on oikeus saada lisätietoa tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa.

Tutkittavan suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen ja sisältöön, kerättävän tutkimusaineiston käyttöön ja tutkittavien oikeuksiin. Suostun osallistumaan tutkimukseen annettujen ohjeiden mukaisesti. Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni tai kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta missä vaiheessa tahansa. Tutkimustuloksiani ja kerättyä aineistoa saa käyttää ja hyödyntää sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voi tunnistaa.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus

Päiväys

Tutkijan allekirjoitus

Oma polkuni seinäntörmässä työpajassa

Alkutaival

Keskitaival

Lopputaival/ tämä hetki

Yhteydenotto
1. tapaaminen

Tavoitteet

Liite 3. Tuki- ja palveluverkosto

Tuki- ja palveluverkosto

Liite 4. Esimerkki teemoittelusta ja sisällön erittelystä

Taustat					Yhteydenotto			Ajatukset ennen Ykspajaa													
Nimi	M/N	Koulutus	Työttömyysjak. ennen	Tehostettu ohjaus	Armeija/ siviilip.	"pakotettu"	Hyvä juttu/ OK	Arvelutti	Masentaa	Pelko/ ahdistus	Turhautunut	Hämmentynyt	Tietokone/pelit/ TV	Arjen rytmi sekaisin	Yksinäinen	Tytyväinen/ rento/OK	Luottavainen	Onnellinen/ innokas	Itsenäinen	Määrätietoinen	
Nuori 1	M		2 kk	5 kk	1			1	1	1	1					1					
Nuori 2	N		2 v	3 v	1			1	1				1	1		1					
Nuori 3	M		1 v	4 kk				1			1					1	1				
jne.	N		3 kk	4 kk			1												1		

Tavoitteet							Resurssit																
Kouluun haku	Töihin haku	Palveluohjaus	Koulun tukimuoto	Motivaation etsintä	Suunnan etsintä	Asunnon haku	Alussa ei tavoitetta	Uusia näkökulmia	Kysyy mikä kiinnostaa	Kuuntele	Tietää asioista	Helppo puhua	Saa päättää itse	Kannustaa/ tukee	Saa olla oma itsensä	On kiinnostunut	Ei virallinen	On ymmärrettävä	Antaa aikaa	Arvostaa	Ymmärtäväinen	Tuputtaa hoputtaa	
1					1			1				1											1
							1																
1	1				1			1	1														
1	1										1	1											

Työmuodot ja toiminta													
Palveluohjaus	Työkokeilu	Työn haku	Palkkatuki	Kouluun haku	Töihin haku	Tutustumiset	Tapaamiset	Suunnan etsiminen	Koulutehtävät	Arjen hallinta	Muu ohjattu toiminta	Henkinen tuki	Yhteensä toimintaa
	1						1	1					3
	1						1			1	1		4
	1	1		1	1		1	1					6
	1						1						2

Muutokset																		
Työkokeusta	Pääsee opiskelemaan	Saa työpaikan	Uusia kiinn. kohteita	Kuuluu johonkin	Arjenhallintataidot	Liikunta lisääntynyt	Luottaa itseensä	Itsenäisempi	Määrätietoisempi	Vastuuntuntoisempi	Osaan tehdä päätöksiä	Osaan muuttua	Yhteistykykyisempi	Innostuneempi	Uskaltaa pyytää apua	Uskoo pääsevänsä elämänsä eteenpäin	Kiinnostaa oma elämä	Yhteensä muutoksia
1			1				1											3
1					1		1			1				1			1	6
1							1	1										3
1	1		1											1				4

Liite 5. Loppuarvioinnin prosessi teemakysymyksiin

Seinättömän työpajan loppuarviointi

